

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΑΙΔΙΚΑ ΒΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΗ
ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

ΖΑΓΟΡΙΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ

ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ ΕΥΑΓΕΛΛΙΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Ph. D. ΨΥΧΟΓΥΙΟΥ ΑΘΗΝΑ

ΠΑΤΡΑ, 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ευκαιρία της εκπόνησης της παρούσας εργασίας, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την εποπτεύουσα καθηγήτριά μας για την πολύτιμη καθοδήγηση και για τις χρήσιμες συμβουλές που μας παρείχε κατά την διάρκεια της συγγραφής της πτυχιακής μας εργασίας, τη Ph. D. Ψυχογιού Αθηνά.

Ευχαριστούμε θερμά τους γονείς και τα παιδιά τους που μας επέτρεψαν να πραγματοποιηθούν οι συνεντεύξεις για την εκπόνηση της έρευνας μας, καθώς και τους καθηγητές του Γενικού Λυκείου Θέρμου.

Ευχαριστούμε τη Τσορτέκη Θεανώ που μας βοήθησε στη μετάφραση της Αγγλικής μας Βιβλιογραφίας.

Ευχαριστούμε τα μέλη της Επιτροπής για την συμμετοχή τους στην αξιολόγηση της Διπλωματικής μας εργασίας.

Τέλος, θέλουμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειές μας για την πολύτιμη στήριξή τους κατά την διάρκεια του τελευταίου σταδίου της φοιτητικής μας πορείας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	2
------------------	---

ΜΕΡΟΣ Α

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Περίληψη μελέτης.....	7
Περίληψης μελέτης στα Αγγλικά.....	8
Εισαγωγή.....	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1 Η Ψυχοδυναμική προσέγγιση.....	11
1.2 Η Συμπεριφορική προσέγγιση.....	12
1.3 Η Γνωστική προσέγγιση.....	13
1.4 Η Ανθρωπιστική προσέγγιση.....	14
1.5 Η Συναφειακή προσέγγιση.....	15
1.6 Η Εξελικτική προσέγγιση.....	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΦΗΒΕΙΑ

2.1 Οι παραδοσιακές αντιλήψεις για την Εφηβεία.....	17
2.2 Η προσέγγιση της βιολογικής ωρίμανσης.....	19
2.3 Ηθολογικές προσεγγίσεις.....	21
2.4 Η προσέγγιση περιβάλλοντος – μάθησης.....	22
2.5 Η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση.....	23
2.6 Η προσέγγιση του πολιτισμικού πλαισίου.....	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΘΕΤΟΥΝ ΒΙΩΜΑΤΑ

3.1 Σωματική ανάπτυξη.....	25
3.2 Σχέσεις με συνομηλίκους και σεξουαλική δραστηριότητα	27
3.3 Κατανάλωση τροφής και διαταραχές όρεξης.....	29
3.4 Διαδίκτυο.....	30

3.4.1 Διαδικτυακή παρενόχληση.....	30
3.4.2 Διαδικτυακή αποπλάνηση.....	31
3.4.3 Χρήση πορνογραφικού υλικού.....	31
3.5 Διαζύγιο.....	33
3.6 Κατάθλιψη και αυτοκτονία.....	34
3.7 Αποκλίνουσες Συμπεριφορές.....	36
3.7.1 Η βία στην εφηβεία.....	36
3.7.2 Η χρήση ουσιών στην εφηβεία.....	37
3.8 Κακοποίηση.....	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΩΝ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ

4.1 Οικογένεια και παιδί: Το οικογενειακό μυθιστόρημα των νευρωτικών.....	40
4.2 Η μετάβαση στην Ενήλικη ζωή.....	43
4.3 Συνέπειες παιδικών βιωμάτων στην Ενήλικη ζωή.....	45

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΡΕΥΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1 Εννοιολόγηση του όρου «ποιοτική έρευνα».....	48
1.2 Σκοπός έρευνας.....	49
1.3 Ερευνητική διαδικασία.....	49
1.4 Ερευνητικά ερωτήματα.....	49
1.5 Είδος έρευνας.....	50
1.6 Μεθοδολογία.....	50
1.7 Μέθοδος συλλογής στοιχείων.....	51
1.8 Δείγμα έρευνας και είδος δειγματοληψίας.....	52
1.9 Τόπος διεξαγωγής της έρευνας.....	52
1.10 Χρόνος διεξαγωγής της έρευνας.....	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1 Ανάλυση συνεντεύξεων.....	53
-------------------------------	----

2.2 Αποτελέσματα έρευνας.....	60
Συμπεράσματα.....	61
Προτάσεις.....	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	65
Παράρτημα.....	68

ΜΕΡΟΣ Α
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Μέσα από την εργασία μας μελετήσαμε πως ένα παιδικό βίωμα μπορεί να επηρεάσει τον άνθρωπο ως ενήλικα. Οι μέθοδοι που ακολουθήσαμε ήταν η βιβλιογραφική ανασκόπηση και η ποιοτική έρευνα. Οι κυριότεροι τομείς, στους οποίους αναφερθήκαμε, είναι οι εξής:

- οι θεωρητικές προσεγγίσεις στην διά βίου ανάπτυξη
- οι θεωρίες στην εφηβεία
- οι μεταβολές που συνθέτουν βιώματα
- ο ρόλος της οικογένειας και οι συνέπειες των ψυχικών τραυμάτων.

Στη προσπάθεια μας να μάθουμε λίγες παραπάνω πληροφορίες επί του θέματος διεξαγάμε έρευνα. Επιλέξαμε το είδος της ποιοτικής έρευνας, διότι τα στοιχεία της είναι μη ποσοτικά και μη μετρήσιμα. Σκοπός της έρευνας ήταν να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο τα παιδικά βιώματα επηρεάζουν το άτομο ως ενήλικα.

Το δείγμα μας ήταν δέκα (10) έφηβοι ηλικίας 14 έως 17 ετών, δέκα (10) γονείς με παιδιά στην εφηβεία και δέκα (10) καθηγητές Λυκείου.

Το είδος της δειγματοληψίας ήταν απλή τυχαία (Babbie E., 2011) και η συμμετοχή στην έρευνα ήταν προαιρετική.

Ο τόπος διεξαγωγής της έρευνας ήταν τα σπίτια οικογενειών που ερωτήθηκαν οι γονείς και οι έφηβοι, καθώς και το Γενικό Λύκειο Θέρμου, στο οποίο ερωτήθηκαν οι καθηγητές.

Τέλος, ο χρόνος που χρειάστηκε για την διεξαγωγή της έρευνας ήταν δυο εβδομάδες.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

Through our work we studied how a childhood experience can affect humans as adult. The methods that we follow were the literature review and qualitative research. The main areas in which we discussed are as follows:

- theoretical approaches to lifelong development
- theories puberty
- changes composing experiences
- the role of the family and the consequences of trauma.

In our effort to learn a few more information on this issue we conducted research. We chose the kind of qualitative research because the data is not quantifiable and non-quantifiable. The aim of the research was to understand how childhood experiences influence the person as an adult.

Our sample was ten (10) adolescents aged 14-17 years, ten (10) parents with teenage children and ten (10) high school teachers.

The type of sampling was simple random (Babbie E., 2011) and was voluntary participation in research.

The place of study was the family houses interviewed parents and teens and the High School of Thermo, where the teachers interviewed.

Finally, the time taken to conduct the research was two weeks.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όλοι μας κάποια στιγμή στην ζωή μας έχουμε ζήσει κάποιο παιδικό βίωμα. Η σωματική και λεκτική βία, ο θάνατος ενός αγαπημένου προσώπου, μια ασθένεια μπορεί να αποτελέσουν για το άτομο παιδικό βίωμα. Η κάθε στιγμή του ανθρώπου από τη ώρα γέννησης αποτελεί βίωμα για τον άνθρωπο.

Τα παιδικά βιώματα που έχουμε βιώσει είναι διαφορετικά για τον καθένα μας, άλλους μας επηρεάζουν λιγότερο και άλλους περισσότερο. Ο κάθε άνθρωπος που έχει ζήσει ένα τραυματικό βίωμα έχει νιώσει τον φόβο πως απειλείται η ζωή του. Αυτά τα παιδικά βιώματα επηρεάζουν το άτομο, συνεπώς και την ενήλικη ζωή του.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι είναι ένα ενδιαφέρον και πρωτότυπο θέμα, αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με αυτό έτσι ώστε να μάθουμε τι μπορεί να αποτελέσει για τον άνθρωπο παιδικό βίωμα και πως το βίωμα αυτό μπορεί να τον επηρεάσει ως ενήλικα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στη προσπάθειά τους οι επιστήμονες να καταλάβουν τον τρόπο σκέψης των ανθρώπων και να εξηγήσουν το τρόπο συμπεριφορά τους, ανέπτυξαν κάποιες θεωρίες. Μέσω των θεωριών αυτών ερμηνεύουν και βοηθούν στη κατανόηση των σχέσεων ανάμεσα σε γεγονότα ή αρχές.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται έξι (6) θεωρητικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται στη διά βίου ανάπτυξη. Οι θεωρίες αυτές είναι η ψυχοδυναμική, η γνωστική, η συμπεριφορική, η ανθρωπιστική, η συναφειακή και η εξελικτική (Feldman, 2011).

1.1 Η Ψυχοδυναμική Προσέγγιση

Η ψυχοδυναμική προσέγγιση υποστηρίζει ότι εσωτερικές δυνάμεις, μνήμες και συγκρούσεις επηρεάζουν τη συμπεριφορά του ανθρώπου σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Βασικοί υποστηρικτές της θεωρίας αυτής είναι οι Sigmund Freud και Erik Erikson.

Ο Freud μέσα από τη ψυχαναλυτική του θεωρία υποστηρίζει ότι οι εσωτερικές δυνάμεις είναι κρίσιμες για την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά. Πιστεύει ότι το ασυνείδητο ευθύνεται ως ένα μεγάλο βαθμό για τη καθημερινή συμπεριφορά και περιέχει επιθυμίες, απαιτήσεις και ανάγκες.

Η ανθρώπινη προσωπικότητα σύμφωνα με τον Freud αποτελείται από τρία (3) στοιχεία:

- Το Εκείνο, το αρχέγονο στοιχείο της προσωπικότητας, που υπάρχει από τη στιγμή της γέννησης και συσχετίζεται με την πείνα, το σεξ, την επιθετικότητα και τις παράλογες παρορμήσεις. Ενεργεί με βάση την αρχή της ηδονής που έχει ως στόχο την ικανοποίηση.
- Το Εγώ, το λογοκεντρικό στοιχείο της προσωπικότητας, ενεργεί με βάση την αρχή της πραγματικότητας και έχει ως σκοπό την ασφάλεια του ατόμου και την αφομοίωση του στην κοινωνία.
- Το Υπερεγώ, είναι η συνείδηση του ατόμου, η οποία αρχίζει στην ηλικία των πέντε (5) με έξι (6) ετών και χαλυβδώνεται από την οικογένεια και τον κοινωνικό περίγυρο.

Ο δεύτερος υποστηρικτής της ψυχοδυναμικής θεωρίας είναι ο Erikson. Μέσω της ψυχοκοινωνικής του θεωρίας υποστήριξε ότι η ανάπτυξη του ανθρώπου συμβαίνει μέσα από οχτώ (8) στάδια και οι αλλαγές συνεχίζονται σε όλη τη του ζωή. Κάθε στάδιο αποτελεί και μια κρίση που το άτομο προσπαθεί να διευθετήσει. Ακόμα και αν δεν καταφέρει να την διευθετήσει πλήρως, πρέπει να την λύσει ως ένα ικανοποιητικό βαθμό για να μπορέσει να προχωρήσει και να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του επόμενου σταδίου (Feldman, 2011).

1.2 Η Συμπεριφορική Προσέγγιση

Η συμπεριφορική προσέγγιση υποστηρίζει ότι το περιβάλλον έχει σημαντικότερο ρόλο από την κληρονομικότητα στην ανάπτυξη του ατόμου. Βασικοί της υποστηρικτές είναι οι John B. Watson, B.F. Skinner και Albert Bandura.

Ο Watson μέσα από την κλασσική εξαρτημένη μάθηση υποστήριξε ότι ένας οργανισμός μπορεί να μάθει να αντιδρά σε ένα ερέθισμα με συγκεκριμένο τρόπο. Το ερέθισμα αυτό υπό άλλες συνθήκες δε θα προκαλούσε αυτή την αντίδραση. Επομένως, μέσω της κλασσικής εξαρτημένης μάθησης μπορεί να αναλυθεί πως ο άνθρωπος μαθαίνει να αντιδρά συναισθηματικά.

Ο Skinner με τη θεωρία της συντελεστικής εξαρτημένης μάθησης υποστήριξε ότι το άτομο αντιδρά σκόπιμα σε μια κατάσταση για να έχει τα αποτελέσματα που το ίδιο επιθυμεί. Επομένως, το άτομο επηρεάζει το περιβάλλον του για να έχει την ποθητή για τον ίδιο κατάσταση.

Ο Bandura ανέπτυξε μια θεωρία μέσω της οποίας η συμπεριφορά μεταλαμπαδεύεται μέσω της παρατήρησης. Η κοινωνική – γνωστική θεωρία μάθησης υποστηρίζει ότι το άτομο είναι πολύ πιθανό να μιμηθεί τις πράξεις ενός άλλου ατόμου που επιβραβεύεται. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, το άτομο πρέπει να προσέξει και να κατανοήσει τα στοιχεία της συμπεριφοράς του ατόμου – προτύπου. Επίσης, θα πρέπει να μπορεί να θυμηθεί τη συμπεριφορά του και στη συνέχεια να την αναπαραστήσει με ακρίβεια έχοντας το κατάλληλο κίνητρο (Feldman, 2011).

1.3 Η Γνωστική Προσέγγιση

Η γνωστική προσέγγιση χρησιμοποιείται για τη μελέτη των διαδικασιών που βοηθούν τον άνθρωπο να καταλάβει τον κόσμο γύρω από αυτόν. Οι ερευνητές μέσω της θεωρίας αυτής προσπαθούν να μάθουν πως ο άνθρωπος επιμελείται τις πληροφορίες και πως αυτές επιδρούν στη συμπεριφορά του. Βασικός υποστηρικτής της γνωστικής προσέγγισης είναι ο Jean Piaget.

Ο Piaget υποστήριξε ότι κάθε στάδιο νοητικής ανάπτυξης επηρεάζει τη αναλογία των πληροφοριών, το είδος των γνώσεων και την αντίληψη του ατόμου. Μέσω της θεωρίας γνωστικής ανάπτυξης αναλύεται η ανθρώπινη σκέψη σε σχήματα, δηλαδή σε δομές, που η καθεμία αντιστοιχεί σε συμπεριφορές και δράσεις.

Υποστήριξε, επίσης, ότι η εξέλιξη της αντίληψης μπορεί να αποδοθεί με τη βοήθεια δυο αρχών. Οι αρχές αυτές είναι:

- Η αφομοίωση, μια διαδικασία, δηλαδή, με την οποία κατανοεί τις εμπειρίες και βοηθά τον άτομο στο τρόπο σκέψης του για να αντιληφθεί τον κόσμο.
- Η συμμόρφωση, μια διαδικασία που κάνει μνεία στις αλλαγές στον τρόπο σκέψης που προκαλούνται από νέα ερεθίσματα ή γεγονότα (Feldman, 2011).

1.4 Η Ανθρωπιστική Προσέγγιση

Η ανθρωπιστική προσέγγιση βασίζεται στην άποψη ότι ο άνθρωπος έχει την ικανότητα να αποφασίζει για τη ζωή του και μπορεί να ελέγχει τη συμπεριφορά του. Δηλαδή, η θεωρία αυτή δίνει έμφαση στην προσωπική αίρεση του ατόμου. Βασικούς υποστηρικτές της ανθρωπιστικής προσέγγισης είναι οι Carl Rogers και Abraham Maslow.

Ο Rogers υποστήριξε πως καθένας επιδιώκει να είναι αγαπητός και να τον θαυμάζουν και να τον σέβονται. Για το λόγο αυτό εξαρτώνται από άτομα γύρω τους και η αυτοεκτίμηση αποτελεί συνεπακόλουθο της άποψης που έχουμε για την εικόνα μας.

Ο Maslow και ο Rogers πιστεύουν ότι ο στόχος της ζωής του ανθρώπου είναι η αυτοπραγμάτωση, μια κατάσταση ωρίμανσης στην οποία εξωτερικεύονται όλες οι ικανότητες του ατόμου (Feldman, 2011).

1.5 Η Συναφειακή Προσέγγιση

Η συναφειακή προσέγγιση υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη είναι μοναδική για κάθε άτομο και μπορεί να γίνει νοητό όταν αντιληφθούμε ότι άτομο είναι μέλος ενός πλούσιου και κοινωνικού πλαισίου. Για το λόγο αυτό ερευνά τη σχέση του ατόμου στο φυσικό, γνωστικό, κοινωνικό και κόσμο προσωπικότητας. Βασικοί υποστηρικτές της συναφειακής προσέγγισης είναι οι Urie Bronfenbrenner και Lev Semenovitch Vygotsky.

Ο Bronfenbrenner ανέπτυξε μια θεωρία, τη βιο - οικολογική προσέγγιση, κατά την οποία η ανάπτυξη του ατόμου επενεργείται από τέσσερα (4) επίπεδα. Τα επίπεδα αυτά είναι:

- Το μικροσύστημα αποτελείται από την οικογένεια και το κοινωνικό περίγυρο του ατόμου, οι οποίοι επιδρούν στο παιδί. Το παιδί με τη σειρά του συμμετέχει ενεργά στο μικροσύστημα καθώς σχηματίζει τον κόσμο γύρω του.
- Το μεσοσύστημα ενώνει το παιδί με τον κοινωνικό περίγυρο και τονίζει τις επιδράσεις των ατόμων.
- Το εξωσύστημα αποτελείται από τους κοινωνικούς θεσμούς (πχ. Εκπαιδευτικά ιδρύματα). Κάθε δεσμός επιδρά στην ανάπτυξη και στο τρόπο λειτουργίας του μικροσυστήματος και του μεσοσυστήματος.
- Το μακροσύστημα επιδρά στο παιδί σε πολιτισμικά πλαίσια. Στο σύστημα αυτό ανήκουν η κοινωνία, το είδος διακυβέρνησης, θρησκευτικές αξίες και πολιτικές αξίες.
- Το χρονοσύστημα είναι σε όλα τα προηγούμενα συστήματα και συσχετίζεται με την ανάπτυξη του παιδιού και το πέρασμα του χρόνου.

Ο δεύτερος υποστηρικτής της συναφειακής προσέγγισης είναι ο Vygotsky με τη κοινωνικο – πολιτισμική θεωρία. Η θεωρία αυτή υπογραμμίζει ότι η ανάπτυξη είναι ανταποδιδόμενη σχέση ανάμεσα στο παιδί και το περιβάλλον του. Συγκεκριμένα, ο Vygotsky υποστήριξε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει το παιδί, το οποίο με τη σειρά του επηρεάζει και αυτό τα άτομα γύρω του δημιουργώντας ένα κύκλο επιρροών (Feldman, 2011).

1.6 Η Εξελικτική Προσέγγιση

Η εξελικτική προσέγγιση εστιάζει στον εντοπισμό συμπεριφορών που οφείλονται στη κληρονομικότητα. Οι επιστήμονες των εξελικτικών προσεγγίσεων βασίστηκαν στο έργο του Κάρολο Δαρβίνου, ο οποίος ισχυρίστηκε ότι κάποιο είδος για να επιβιώσει έπρεπε να εγκλιματιστεί στο περιβάλλον του, γι' αυτό και ανέπτυξε κάποια γνωρίσματα που κληροδοτούνταν στις επόμενες γενεές. Έχοντας ως βάση τη θεωρία του Δαρβίνου, οι επιστήμονες υποστήριξαν ότι μέσω της κληρονομιάς δεν ορίζονται μόνο τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου, αλλά και τα κοινωνικά του χαρακτηριστικά.

Η εξελικτική προσέγγιση στηρίζεται και στην εθολογία που μελετά τον τρόπο που η υπόσταση του ανθρώπου επιδρά στην συμπεριφορά του. Βασικός υποστηρικτής της είναι ο Konrad Lorenz που ανακάλυψε ότι βιολογικοί παράγοντες επηρεάζουν το χαρακτήρα του ατόμου. Ο Lorenz έστρεψε με το έργο του τους επιστήμονες στη μελέτη της συμπεριφοράς του ανθρώπου μέσω των γενετικών δομών (Feldman, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΕΙΑΣ

2.1 Οι παραδοσιακές αντιλήψεις για την Εφηβεία

Οι σύγχρονες αντιλήψεις για την εφηβεία συνεχίζουν να είναι ίδιες με τις παραδοσιακές αντιλήψεις. Οι Ευρωπαίοι θεωρητικοί του 18ου αιώνα και του 19ου αιώνα πίστευαν πως στην ζωή του ανθρώπου η εφηβεία είναι η πιο σημαντική και ιδιαίτερη περίοδος που περνάει. Ο θεωρητικός που μίλησε για πρώτη φορά για την εφηβεία ήταν ο Jean-Jacques Rousseau. Μας αναφέρει τρία (3) χαρακτηριστικά για την εφηβεία, τα οποία είναι τα εξής :

- Σύμφωνα με τον Rousseau, *«η εφηβεία είναι μια περίοδος αυξημένης αστάθειας και συναισθηματικής σύγκρουσης που προκαλείται από την βιολογική ωρίμανση»*.
- Επίσης, υποστηρίζει *«πως οι βιολογικές και κοινωνικές αλλαγές που επικρατούν στην εφηβεία συνοδεύονται από θεμελιώδεις αλλαγές των ψυχολογικών διεργασιών. Ο Rousseau πίστευε ότι η μετάβαση στην εφηβεία επιφέρει την ενσυνείδητη σκέψη μαζί με την ικανότητα του λογικού συλλογισμού»*.
- Τέλος, μας αναφέρει ότι *«οι αλλαγές που συμβαίνουν στη διάρκεια της εφηβείας είναι ένα είδος αναγέννησης, δηλαδή επαναλαμβάνει, με συμπαγή μορφή, τα προηγούμενα στάδια της ζωής από τα οποία έχει περάσει το παιδί»* (Cole, Cole, 2002 :31).

Ο G. Stanley Hall, ο πρώτος πρόεδρος της Αμερικάνικης Ψυχολογικής Εταιρίας στα τέλη του 19ου αιώνα, ξαναέφερε τις απόψεις του Rousseau στο προσκήνιο για την εφηβεία και τις μετέτρεψε. Ο Hall προσπάθησε να διαμορφώσει μια θεωρία της ατομικής ανάπτυξης που ήταν στηριγμένη στις απόψεις του Δαρβίνου για την ανάπτυξη των ειδών. Μας ανέφερε πως στην περίοδο της εφηβείας υπάρχουν πολύ διάχυτα συναισθήματα και έντονες εκδηλώσεις, όπως έντονο στρες, εξάρσεις

στο έπακρο και συμπτώματα κατάθλιψης. Υποστήριξε την άποψη του Rousseau πως η εφηβεία είναι μια περίοδος αναδημιουργίας. Όμως, είχε διαφορετική άποψη, θεωρούσε πως η εφηβεία επαναλαμβάνει προηγούμενες φάσεις της ζωής του είδους και όχι του κάθε παιδιού.

Επίσης, υποστήριξε πως η εφηβεία είναι μια περίοδος που ο άνθρωπος μπορεί να προβάλλει και να αναπτύξει τα συναισθήματα του και τις ικανότητες του, αντίθετα με την παιδική του ηλικία. Η άποψη του Hall πως οι νέοι επαναλαμβάνουν την ιστορία του ανθρώπινου είδους έχει ακυρωθεί από τις σημερινές θεωρίες και η γνώμη που έχει ότι η εφηβεία είναι μια περίοδος πολύ υπερβολικών και έντονων συναισθημάτων δεν ισχύουν. Τέλος, οι απόψεις του Hall και του Rousseau παρουσιάζονται διαφορετικά διατυπωμένες από σύγχρονους Ψυχολόγους του 20ου αιώνα όπως ο Freud, ο Gessel, ο Piaget και ο Erikson (Cole, Cole, 2002).

2.2 Η προσέγγιση της βιολογικής ωρίμανσης

Πράγματι οι θεωρίες της βιολογικής ωρίμανσης για την εφηβεία υπογραμμίζουν πως η ανάπτυξη είναι το ξεκλείδωμα του κληρονομημένου βιολογικού δυναμικού. Αυτήν την άποψη την υποστήριξαν ο Arnold Gesell και ο Sigmund Freud, των οποίων οι απόψεις και των δύο υποστηρίζονται μέχρι σήμερα.

Ο Arnold Gesell αποδέχεται ότι το περιβάλλον επιδρά έντονα στην περίοδο της εφηβείας σε σχέση με την βρεφική ηλικία, αλλά παρέμενε στην άποψη πως οι περιβαλλοντικές καταστάσεις δεν αλλάζουν ουσιαστικά την κεντρική δομή της ανάπτυξης στην φάση της εφηβείας. Είναι αλήθεια πως ο Gesell ήταν σύμφωνος με τον Hall ότι το παιδί επαναλαμβάνει την ιστορία του είδους κατά την διάρκεια της ανάπτυξης του. Πράγματι υποστήριζε πως «τα ανώτερα ανθρώπινα χαρακτηριστικά», όπως η αφηρημένη τέχνη, η φαντασία και ο αυτοέλεγχος, εμφανίζονται πολύ αργότερα κατά την ανάπτυξη του ατόμου, γιατί κατακτώνται σιγά σιγά στην ιστορία του είδους. Βέβαια η άποψη του Gesell, η οποία είναι ότι οι βιολογικοί παράγοντες ορίζουν τις κύριες δομές της ψυχολογικής λειτουργίας στην εφηβεία, η συγκεκριμένη άποψη στην σημερινή εποχή υποστηρίζεται από όλους.

Ο Sigmund Freud υποστηρίζει πως η εφηβεία είναι μια ξεχωριστή πορεία της ανάπτυξης του παιδιού, γιατί πίστευε πως στη διάρκεια της εφηβείας οι άνθρωποι μπορούν να αναπαραχθούν και να αναπαράγουν το είδος τους. Με άλλα λόγια, ο Freud θεωρεί ότι το σεξ αποτελεί κύριο κίνητρο για οποιαδήποτε ανθρώπινη συμπεριφορά. Επίσης, χαρακτήρισε την εφηβεία ως γενετικό στάδιο διότι στην εφηβεία η σεξουαλική επαφή γίνεται ένα απαραίτητο κίνητρο της συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με το Freud, η συναισθηματική αναστάτωση που υπήρχε στην περίοδο της εφηβείας ήταν η κορύφωση της ψυχολογικής διαμάχης των τριών συστημάτων της προσωπικότητας, το Εκείνο, το Εγώ και το Υπερεγώ. Επιπλέον, ο Freud αναφέρει πως η σεξουαλική διέγερση μαζί με την ήβη ξυπνάει πρωτόγονα ένστικτα, δυναμώνει το Εκείνο και προκαλεί αναστάτωση στην ψυχική ισορροπία που είχε πετύχει στη μέση παιδική ηλικία. Αυτή η αναστάτωση στην ψυχική ισορροπία δημιουργεί και ψυχική σύγκρουση και ασταθής συμπεριφορά. Η βασική ανάπτυξη της εφηβείας είναι η ισορρόπηση και η επαναλειτουργία της ψυχικής ισορροπίας με την ενσωμάτωση σε καινούργιους πιο ώριμους τρόπους που είναι ίδιοι

με τις νέες σεξουαλικές ικανότητες του ανθρώπου (Cole, Cole, 2002).

Αξίζει να τονισθεί πως η θεωρία του Freud έχει επηρεαστεί από την βιολογία, όμως, δίνει σημασία στον κοινωνικό κόσμο. Το Υπερεγώ συνεχίζει να είναι η εσωτερική εκπροσώπηση της κοινωνίας και το Εγώ μεσολαβεί ανάμεσα στον κοινωνικό κόσμο, στο Υπερεγώ και στο Εκείνο. Συνεπώς, σε προηγούμενες περιόδους η ανάπτυξη της προσωπικότητας στην εφηβεία περιέχει και τους βιολογικούς αλλά και τους κοινωνικούς παράγοντες (Cole, Cole, 2002).

2.3 Ηθολογικές προσεγγίσεις

Υποστηρίζεται πως η εφαρμογή των θεωριών και των μεθόδων της ηθολογίας, πιο συγκεκριμένα, η έρευνα της συμπεριφοράς των ζώων μέσα σε ένα εξελικτικό πλαίσιο αναφοράς. Αξίζει να σημειωθεί πως στην παρουσίαση της κοινωνικής ανάπτυξης κατά την πρώτη ηλικία διακρίνονται υπέροχες ομοιότητες ανάμεσα στην ανάπτυξη των βασικών σχέσεων, στις ανθρώπινες κοινωνικές συναλλαγές των παιδιών και των μη ανθρώπινων ειδών. Βέβαια κάποιοι ψυχολόγοι ανέφεραν πως οι συγκεκριμένες ομοιότητες δημιουργήθηκαν εξαιτίας κάποιου κοινού βιολογικού μηχανισμού. Οι μελέτες του Ritch Savin-Williams (1987) σε σχέση με την ανάπτυξη των κοινωνικών ιεραρχιών και της βίαιης συμπεριφοράς στην εφηβεία φανερώνουν την σπουδαιότητα τέτοιων μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου στην περίοδο της εφηβείας.

Σύμφωνα με μια σπουδαία ανακάλυψη που δημιουργήθηκε από έρευνες πρωτεύοντων μη ανθρώπινων θηλαστικών είναι η παρουσία μιας μεταβατικής περιόδου για τα αρσενικά ανάμεσα στην νεαρή ηλικία και την ενήλικη ζωή. Αυτή η περίοδος ταιριάζει με την εφηβεία (Montemayor, 1990). Αντίθετα, όμως, με τα θηλυκά, τα οποία μπαίνουν στην ενήλικη ζωή μόλις είναι σεξουαλικά ώριμα ενώ τα αρσενικά διαβαίνουν μια περίοδο συνεχών συγκρούσεων διότι πρέπει να αγωνιστούν για να πετύχουν τον στόχο τους ο οποίος είναι να κερδίσουν τα θηλυκά. Αναφέρεται πως ο Dolhinow (1971), ο οποίος ήταν ερευνητής, εντυπωσιάστηκε από τις ψυχικές συγκρούσεις και την βίαιη συμπεριφορά που υπάρχει κατά την εφηβική ηλικία και διατύπωσε την εξής άποψη πως η εφηβεία είναι το πιο επικίνδυνο και τραυματικό στάδιο της ζωής του ανθρώπου (Cole, Cole, 2002).

2.4 Η προσέγγιση περιβάλλοντος – μάθησης

Σύμφωνα με το Albert Bandura και τον Richard Walters (1959), τα αγόρια που είναι στην εφηβεία έχουν επιθετική συμπεριφορά, το οποίο οφείλεται στο ότι είναι προϊόν κοινωνικής ενίσχυσης και όχι γενετικής προδιάθεσης. Οι γονείς μαθαίνουν στους έφηβους (άρρενες), στα έφηβα αγόρια να είναι βίαια και έξω στην κοινωνία και να χρησιμοποιούν βία, όπως για παράδειγμα κλωτσιές και γροθιές. Ειδικότερα, οι μπαμπάδες εμψυχώνουν τα αγόρια τους να είναι επιθετικά και οι ίδιοι νιώθουν ευχαρίστηση όταν τα αγόρια τους το επιχειρούν και το κάνουν. Παρόμοια παραδείγματα μας εκφράζει και ο Gerald Patterson (1989).

Ο Bandura (1964) επέκρινε την άποψη πως η εφηβεία είναι μια περίοδος άγχους και στρες, μεγάλης έντασης και επανάστασης διότι πίστευε πως η υψηλή συναισθηματική ένταση που έχουν οι έφηβοι δεν είναι μεγαλύτερη από την συναισθηματική ένταση των ενηλίκων. Πολλές έρευνες έχουν δείξει πως το κοινωνικό περιβάλλον επηρεάζει την συμπεριφορά των εφήβων. Ένα πείραμα που έγινε για να αποδείξει πως η προσωπικότητα του εφήβου διαμορφώνεται από το κοινωνικό περιβάλλον είναι το πείραμα της Nancy Guerra και του Ronald Slaby (1990). Δημιούργησαν ένα πρόγραμμα δώδεκα (12) συνεδρίων για να μάθουν σε τροφίμους ενός αναμορφωτηρίου πως να καταλαβαίνουν σημαντικές κοινωνικές ενδείξεις και να ψάχνουν σημαντικές πληροφορίες όταν δημιουργούνται προβλήματα.

Επίσης, να βρίσκουν λύσεις για τα προβλήματα που εμφανίζονται και να διαλέγουν σωστά μεταξύ των διαθέσιμων λύσεων. Εξαιτίας αυτού του προγράμματος εκπαίδευσης μειώθηκε η επιθετική συμπεριφορά και έτσι αποδείχθηκε με αυτό το πείραμα πως το κοινωνικό περιβάλλον παίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του εφήβου (Cole, Cole, 2002).

2.5 Η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση

Σύμφωνα με τον Piaget (1958) «καθώς οι νέοι αρχίζουν να αναλαμβάνουν ρόλους ενηλίκων, πρέπει να αρχίσουν να προγραμματίζουν το μέλλον και να σκέπτονται πιο συστηματικά σχετικά με τον κόσμο. Επίσης, πίστευαν ότι η συστηματική φύση της σκέψης των εφήβων παρουσιάζει μια πρόοδο από το στάδιο των συγκεκριμένων νοητικών ενεργειών στο στάδιο των τυπικών νοητικών ενεργειών. Υποστήριζαν ότι αυτός ο νέος τρόπος σκέψης επηρεάζει όλες τις πλευρές της ψυχολογικής λειτουργίας συμπεριλαμβανομένης της κατανόησης που έχουν οι έφηβοι για τον εαυτό τους, για τις σχέσεις τους με τους συνομήλικους, την ικανότητα τους για εργασία και τις στάσεις τους ως προς τα κοινωνικά ιδανικά» (Cole, Cole, 2002 :38)

Ο Erik Erikson, ο οποίος ήταν μαθητής του Freud που η θεωρία του έχει επηρεαστεί από την Βιολογία, όπως και η Mead μας αναφέρουν πως η διαμόρφωση της ανθρώπινης προσωπικότητας επηρεάζεται σε υψηλό βαθμό από την πολιτισμική οργάνωση της εμπειρίας των παιδιών. Η θεωρία του Erikson για την εφηβεία μοιάζει με τις απόψεις των θεωρητικών του περιβάλλοντος – μάθησης και την θεωρία του πολιτισμικού πλαισίου. Επίσης, ταιριάζει και με την θεωρία του Freud πως η εφηβεία είναι μια ξεχωριστή περίοδος της ανάπτυξης του ανθρώπου. Οι ιδέες του Erikson για τα γνωστικά χαρακτηριστικά της εφηβείας ήταν από τις ιδέες του Piaget.

Ο Erikson μας υπογραμμίζει πως οι έφηβοι όταν διαβούν την ενηλικίωση πρέπει να εντάσσουν τις νέες σεξουαλικές τους ενορμήσεις και τις κοινωνικές τους εμπειρίες σε μια ολοκληρωμένη και υγιή προσωπικότητα. Το αποτέλεσμα αυτής της ολοκληρωμένης προσωπικότητας ο Erikson τα ονομάζει ταυτότητα. Σύμφωνα με τον Erikson, η ταυτότητα είναι «η αίσθηση της διαχρονικότητας του εαυτού» (Cole, Cole, 2002: 39).

Η ταυτότητα μας δείχνει αν οι σχέσεις με το κοινωνικό μας περιβάλλον είναι σε ισορροπία και αν είμαστε καλά με τον εαυτό μας. Γι' αυτό το λόγο, ο Erikson υποστηρίζει πως η δημιουργία της ταυτότητας παίζει σημαντικό ρόλο κατά την εφηβεία διότι οι απόψεις, οι ικανότητες και οι επιθυμίες του εφήβου πρέπει να αρμόζουν με τους κανόνες των ενηλίκων. Μας αναφέρει πως η κύρια κρίση της εφηβείας είναι η σύγχυση της ταυτότητας που οδηγεί σε ψυχική σύγκρουση. Τέλος, συμφωνεί και με τους άλλους θεωρητικούς του πολιτισμικού πλαισίου πως η εφηβεία

είναι το τέλος της ανάπτυξης (Cole, Cole, 2002).

2.6 Η προσέγγιση του πολιτισμικού πλαισίου

Σύμφωνα με τους αναπτυξιακούς ψυχολόγους, οι οποίοι υποστήριζαν την θεωρία του πολιτισμικού πλαισίου μας αναφέρουν πως *«η εφηβεία είναι ένα σημαντικό στάδιο της ανάπτυξης μόνο σε κοινωνίες όπου οι νέοι φτάνουν στην βιολογική ωριμότητα πριν αποκτήσουν τη γνώση και τις δεξιότητες που απαιτούνται για να εξασφαλίσουν την πολιτισμική αναπαραγωγή»*. Η συγκεκριμένη θεωρία μας αναφέρει πως το είδος των δραστηριοτήτων που πρέπει να γνωρίζουν οι έφηβοι για να γίνει η ανθρώπινη αναπαραγωγή στην κοινωνία όπου ζουν δημιουργεί τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά (Cole, Cole, 2002:40).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΘΕΤΟΥΝ ΒΙΩΜΑΤΑ

3.1 Σωματική ανάπτυξη

Μπαίνοντας το παιδί στην εφηβεία, το σώμα του αλλάζει, δηλαδή αποκτά σώμα ενήλικα. Αυτό σημαίνει ότι είναι ικανό για αναπαραγωγή. Οι αλλαγές στις οποίες υποβάλλεται το σώμα αφορούν την αύξηση του ύψους και την έναρξη της ήβης. Στα κορίτσια οι αλλαγές αυτές εμφανίζονται στην ηλικία των 11-13 ετών, ενώ στα αγόρια στην ηλικία των 12-14 ετών. Υπάρχει, όμως, περίπτωση να εμφανιστούν και σε μικρότερη ηλικία ή και σε μεγαλύτερη.

Η πρόωμη ήβη στους έφηβους μπορεί να έχει και θετικές και αρνητικές αντιδράσεις. Συγκεκριμένα, τα αγόρια που ωριμάζουν νωρίτερα μπορεί να εμφανίσουν καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα, είναι συνήθως δημοφιλέστερα από συνομήλικούς τους και έχουν περισσότερη αυτοεκτίμηση. Η πρόωμη ήβη όμως μπορεί να τα οδηγήσει στην παραβατικότητα και στη χρήση ουσιών. Αυτό μπορεί να γίνει, γιατί συνήθως τα πιο ανεπτυγμένα παιδιά κάνουν παρέα με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που ίσως τα οδηγήσουν στην παραβατικότητα και γενικότερα σε ανήθικες δραστηριότητες για την ηλικία τους.

Για τα κορίτσια, η πρόωμη ήβη, σημαίνει ότι είναι αποδέκτες θετικών και αρνητικών σχολίων. Οι αλλαγές στο σώμα τους τις κάνει να νιώθουν άβολα καθώς είναι διαφορετικές από τις συνομήλικες τους. Αυτό, όμως, τις κάνει δημοφιλέστερες στα αγόρια κάτι που αυξάνει την αυτοεκτίμηση τους. Η δημοτικότητα αυτή μπορεί να τις οδηγήσει να εμπλακούν σε ερωτικές σχέσεις για τις οποίες δεν είναι κοινωνικά έτοιμες. Όλα τα παραπάνω μπορεί να δημιουργήσουν κάποιες ανησυχίες στα κορίτσια που με τις σειρά τους αυτές μπορεί να οδηγήσουν στο άγχος ή και στη κατάθλιψη (Feldman R., 2011).

Όπως και η πρόωμη ήβη, έτσι και η καθυστερημένη ήβη έχει και θετικές και αρνητικές αντιδράσεις. Τα αγόρια με καθυστερημένη ήβη είναι πιο αδύναμα στα αθλήματα εξαιτίας του σωματότυπου τους και είναι λιγότερο επιθυμητά από τους συνομήλικούς τους αλλά και από το αντίθετο φύλο. Αυτό, όμως, δημιουργεί δυναμισμό και δημιουργικότητα στο χαρακτήρα τους που τα συντροφεύει και στην ενήλικη ζωή. Τα κορίτσια και αυτά δεν είναι τόσο επιθυμητά από τις συνομήλικες τους και δε θεωρούνται ελκυστικά από τα αγόρια. Όμως, είναι περισσότερο ικανοποιημένες με τον εαυτό τους και συναισθηματικά ώριμες και είναι λιγότερο πιθανό να εμφανίσουν κάποιο συναισθηματικό πρόβλημα στην ενήλικη ζωή (Feldman R., 2011).

3.2 Σχέσεις με συνομηλίκους και η σεξουαλική δραστηριότητα

Οι αλλαγές που γίνονται κατά την εφηβεία δεν είναι μόνο βιολογικές αλλά αφορούν και τις παρέες των εφήβων. Μπαίνοντας, λοιπόν, στην εφηβεία ο χρόνος με τους συνομηλίκους αυξάνεται και εκτός σχολείου αποφεύγοντας τον έλεγχο από την οικογένεια. Η παρέα αποτελείται από παιδιά πολλών γειτονιών και τα σημεία συνάντησης αλλάζουν συνεχώς εξασφαλίζοντας τη μυστικότητα των πράξεων τους.

Η επιλογή των φίλων γίνεται με συγκεκριμένα κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά είναι:

- Κοινά ενδιαφέροντα
- Κοινές αξίες
- Κοινές πεποιθήσεις
- Κοινές συμπεριφορές

Τα κριτήρια αυτά που μπορεί να θεωρηθούν «αυστηρά», αλλά οι έφηβοι θέλουν να αισθάνονται ότι οι φίλοι τους τους κατανοούν, μπορούν να είναι ο εαυτός τους και να μπορούν να εκμυστηρευτούν σε αυτούς ένα μυστικό τους. Γενικά, οι φίλιες επιδρούν θετικά στην προσωπικότητα και στην κοινωνική ανάπτυξη του εφήβου και μειώνουν τη πιθανότητα να εμφανίσουν αργότερα ψυχολογικά προβλήματα και προβλήματα σχετικά με το σχολείο.

Καθώς περνούν τα χρόνια, οι έφηβοι συμμετέχουν σε κοινωνικές εκδηλώσεις και ξεκινούν ετερόφυλες σχέσεις. Οι σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των εφήβων αρχίζουν μέσα σε δυο χρόνια εφόσον ξεκινήσει η ήβη. Τα αγόρια συνήθως ωριμάζουν σεξουαλικά πιο γρήγορα από τα κορίτσια καθώς είναι πιο εύκολα να έρθουν σε οργασμό μέσω του αυνανισμού (Cole & Cole, 2002).

Πριν την ερωτική συνεύρεση προηγείται το φλερτ, το οποίο αποτελείται από μια ακολουθία πράξεων που συνθέτουν τη σεξουαλική συμπεριφορά. Η αλληλουχία αυτή αρχίζει με ένα φιλή στο στόμα και συνεχίζει στο φιλή με γλώσσα. Μετά το φιλή ακολουθεί το χάιδεμα του στήθους πρώτα πάνω από ρούχα και μετά κάτω από αυτά. Τέλος, συνεχίζεται με το χάιδι των γεννητικών οργάνων πάνω από ρούχα και μετά

κάτω από τα ρούχα. Όλα αυτές οι ενέργειες βοηθούν στην επιβεβαίωση της σεξουαλικής επιθυμίας και από τα δυο φύλα. Η πρώτη σεξουαλική επαφή γίνεται με άτομα που γνωρίζουν, συνήθως με το «αγόρι» ή το «κορίτσι» τους. Οι αντιδράσεις μετά τη συνουσία διαφέρουν μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών. Συγκεκριμένα, τα αγόρια στη πλειοψηφία αντιδρούν θετικότερα στη πρώτη τους συνουσία, ενώ τα κορίτσια αισθάνονται πόνο ή αμφιθυμία (Cole & Cole, 2002).

3.3 Κατανάλωση τροφής και διαταραχές όρεξης

Κατά την ανάπτυξη και ειδικότερα στην εφηβεία, το παιδί προσλαμβάνει μεγάλες ποσότητες φαγητού. Υπάρχουν, όμως, περιπτώσεις που οι θερμίδες που καταναλώνονται να είναι υπερβολικές δημιουργώντας προβλήματα στον έφηβο οδηγώντας τον στην παχυσαρκία ή στις διατροφικές διαταραχές.

Η παχυσαρκία είναι το συνηθέστερο πρόβλημα διατροφής στην εφηβεία. Ένας (1) στους πέντε (5) έφηβους εκτιμάται ότι είναι υπέρβαρος και ένας (1) στους είκοσι (20) παχύσαρκος. Η παχυσαρκία κατά την εφηβεία μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες, καθώς τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο η εικόνα του σώματος αποτελεί αντικείμενο ενδιαφέροντος. Εμφανίζεται κυρίως στα κορίτσια διότι δεν ασχολούνται με αθλητικές δραστηριότητες και η μόνη σωματική άσκηση είναι η άσκηση στο σχολείο την ώρα του μαθήματος φυσικής αγωγής (Feldman, 2011).

Οι διατροφικές διαταραχές αφορούν τη πρόληψη τροφής και είναι τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων για τα οποία το άτομο δεν είναι έτοιμο. Στην εφηβεία αποτελούν ένα τρόπο αποφυγής από την ψυχολογική και σεξουαλική ωρίμανση καθώς και από τη διαδικασία της ανάπτυξης.

Στις διαταραχές διατροφής συγκαταλέγονται η ανορεξία και η βουλιμία. Η ανορεξία χαρακτηρίζεται από ασιτία, απώλεια βάρους και έντονο φόβο ότι το άτομο είναι παχύ. Για να επιτευχθεί η απώλεια βάρους, το άτομο καταφεύγει στη δίαιτα, στην αποφυγή τροφών με πολλές θερμίδες, στην πρόκληση εμετού, στην έντονη γυμναστική, στη χρήση κατασταλτικών χαπιών όρεξης και στη χρήση καθαρτικών. Παρουσιάζεται συχνότερα στα κορίτσια και ξεκινά συνήθως στην ηλικία των δεκαέξι (16) χρονών.

Η βουλιμία χαρακτηρίζεται από υπερφαγία και την αποβολή των τροφών. Το άτομο καταναλώνει μεγάλες ποσότητες τροφής χωρίς να το καταλαβαίνει και στη συνέχεια, με τη πρόκληση εμετού και τη χρήση φαρμάκων, προσπαθεί να εξισορροπήσει τη συμπεριφορά του. Παρουσιάζεται κυρίως στα κορίτσια και ξεκινά

στην ηλικία των δεκαπέντε (15) χρονών. Μπορεί να συνυπάρχει με την ανορεξία και τη παχυσαρκία και συναντάται συχνότερα από την ανορεξία (Τσιαντής, 2003).

3.4 Διαδίκτυο

Τα τελευταία χρόνια η χρήση του διαδικτύου έχει αυξηθεί. Οι συσκευές με τις οποίες έχουμε πρόσβαση στο διαδίκτυο ολοένα και αυξάνονται. Οι έφηβοι με τη βοήθεια των κινητών τηλεφώνων έχουν αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη πρόσβαση σε σχέση με το παρελθόν. Σύμφωνα με το Πανευρωπαϊκό Θεματικό Δίκτυο EU Kids Online ελλοχεύουν κίνδυνοι που οι έφηβοι δεν μπορούν να αντιληφθούν. Η δημοσιοποίηση προσωπικών πληροφοριών, η έκθεση σε πορνογραφικό υλικό, η προβολή βίαιου και ρατσιστικού περιεχομένου, η παρενόχληση με απόρροια τη λήψη ανεπιθύμητων μηνυμάτων και η συνάντηση με αγνώστους που έχουν γνωρίσει μέσω διαδικτύου αποτελούν κάποια από τα θέματα ασφάλειας του διαδικτύου που αφορά τους ανήλικους χρήστες (Τσίτσικα, Κορμάς, 2012).

3.4.1 Διαδικτυακή παρενόχληση

Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει κίνδυνος ένας ανήλικος χρήστης να πέσει θύμα διαδικτυακής παρενόχλησης ή αλλιώς cyber bullying. Η παρενόχληση αυτή μπορεί να γίνει με τους εξής τρόπους:

- Σε δωμάτιο συνομιλίας, κάποιος να χλευάσει κάποιον άλλον.
- Να σταλθούν προσβλητικά ή απειλητικά μηνύματα.
- Να σταλθεί ακατάλληλο υλικό κατά τη συνομιλία.
- Να εμπαίξει κάποιον δημιουργώντας ψεύτικο προφίλ με αναληθείς πληροφορίες.
- Να δημοσιεύσει προσωπικό υλικό χωρίς την άδεια του άλλου.
- Να αποκλείσει κάποιον από μια δραστηριότητα στο διαδίκτυο.

Η διαδικτυακή παρενόχληση αποτελεί πρόβλημα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες καθώς τα θύματα αυξάνονται συνεχώς. Δυστυχώς, όμως, κάποιες φορές τα θύματα γίνονται θύτες με αποτέλεσμα να επηρεάζεται ακόμα περισσότερο η ψυχολογία τους (Τσίτσικα, Κορμάς, 2012).

3.4.2 Διαδικτυακή αποπλάνηση

Η διαδικτυακή αποπλάνηση ή αλλιώς grooming, είναι η κατάσταση στην οποία ένας ενήλικος χρήστης πλησιάζει έναν έφηβο με σκοπό να δημιουργήσει μια σχέση εμπιστοσύνης για να μπορέσει να τον εκμεταλλευτεί.

Για να μπορέσει να δημιουργήσει ο θύτης αυτή τη σχέση εμπιστοσύνης, αρχικά, δημιουργεί ένα ψεύτικο προφίλ δίνοντας ψεύτικες πληροφορίες και φωτογραφία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο ανήλικος χρήστης να μην είναι σε θέση να αμυνθεί καθώς δεν γνωρίζει την αλήθεια. Εφόσον έχει δημιουργήσει το ψεύτικο προφίλ, έρχεται σε επαφή με το θύμα. Μιμείται το παιδί στα συναισθήματα και στη συμπεριφορά του με σκοπό το παιδί να νιώσει οικεία μαζί του και να ταυτιστεί. Στη συνέχεια, προσπαθεί να μάθει όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για τη ζωή του παιδιού. Υπάρχει περίπτωση ο θύτης να αγοράσει μέχρι και δώρα στο θύμα του για να δημιουργήσει τη σχέση εμπιστοσύνης. Μόλις δημιουργήσει τη σχέση εμπιστοσύνης εισάγει το θύμα σε πορνογραφικές συζητήσεις. Του αποστέλλει υλικό σεξουαλικού περιεχόμενου και το πιέζει να μην το αποκαλύψει σε κανένα. Προσπαθεί να το αποκόψει από τους φίλους του και προετοιμάζει το έδαφος για την προσωπική συνάντηση που είναι και ο πρωταρχικός στόχος του θύτη (Τσίτσικα, Κορμάς, 2012).

3.4.3 Χρήση πορνογραφικού υλικού

Το διαδίκτυο στους χρήστες του προσφέρει ανωνυμία και μείωση του κοινωνικού στιγματισμού. Για το λόγο αυτό, η επισκεψιμότητα σε πορνογραφικούς διαδικτυακούς τόπους έχει αυξηθεί. Οι χρήστες αφήνουν τις φαντασιώσεις τους ελεύθερες και κατεβάζουν τα προσωπεία (Τσίτσικα, Κορμάς, 2012).

Συνήθως, οι χρήστες που επισκέπτονται πορνογραφικά sites ανήκουν σε τρεις κατηγορίες:

- Για ψυχαγωγία (recreational users): επισκέπτονται τους ιστότοπους από περιέργεια και για να διασκεδάσουν.

- Υπό κίνδυνο χρήστες (at risk users): οι χρήστες αυτοί αποκτούν μια καταναγκαστική σχέση με τη διαδικτυακή πορνογραφία που έχει αρνητικές επιπτώσεις για την ερωτική τους ζωή.
- Σεξουαλικά παθολογικά χρήστες (sexual compulsive users): η χρήση του διαδικτύου έχει ως στόχο την έκφραση των παρεκκλίνουσων σεξουαλικών προτιμήσεων και τη δικτύωση των χρηστών με αντίστοιχους άλλους χρήστες.

Η συνεχή επαφή με υλικό σεξουαλικού περιεχομένου μπορεί να οδηγήσει το χρήστη σε αντικοινωνική συμπεριφορά και μπορεί να αναπαράγει τις σκληρές βίας που παρακολουθεί.

Η πορνογραφία είναι ενήλικη και ανήλικη. Με τη χρήση βίας ή και ουσιών, ανήλικα παιδιά συμμετέχουν χωρίς τη θέληση τους σε σεξουαλικές πράξεις είτε μεταξύ τους είτε με ενήλικες είτε με ζώα. Οι χρήστες που έχουν μερίδιο ευθύνης για την παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο είναι:

- Ξεφυλλιστής (browser): γίνεται κάτοχος υλικού παιδικής πορνογραφίας χωρίς να το θέλει το οποίο και κατέχει.
- Μη ασφαλής συλλέκτης: αγοράζει ή ανταλλάσσει υλικό μέσω του διαδικτύου και συγκεκριμένα σε δωμάτια συνομιλίας (chat rooms).
- Groomer: έρχεται σε online επαφή με τον ανήλικο χρήστη με σκοπό να συμμετέχει σε κυβερνοσέξ (cybersex) ή σε κανονική επαφή.
- Φυσικός καταχραστής (εκμεταλλευτής): έχει ενεργό μέρος στη παιδική πορνογραφία για να ικανοποιήσει τους πόθους του. Καταγράφει την επαφή με το θύμα αλλά δε τη διανέμει.
- Παραγωγός: δημιουργεί το υλικό της παιδικής πορνογραφίας και το διανέμει σε άλλους χρήστες.
- Διανομέας: διανέμει το πορνογραφικό υλικό με σκοπό το οικονομικό όφελος (Τσίτσικα, Κορμάς, 2012).

3.5 Διαζύγιο

Για να καταλήξει ένα ζευγάρι στο διαζύγιο οι συγκρούσεις μεταξύ των συζύγων έχουν οξυνθεί. Η κοινωνία θεωρεί πως το ζευγάρι, όταν χωρίσει, έχει αποτύχει στη ζωή. Παρόλα αυτά, δεν απομακρύνονται από τη ζωή του παιδιού, αντιθέτως συνεργάζονται έχοντας ως στόχο τη κάλυψη των υλικών απαιτήσεων για τη συντήρηση του παιδιού (Κορώσης, 2002).

Ένα διαζύγιο δεν αλλάζει μόνο τη ζωή των συζύγων αλλά και τη ζωή του παιδιού. Σύμφωνα με την Παπαϊωάννου (2000), το παιδί μια διαζευγμένης οικογένειας παρουσιάζει βίαιη συμπεριφορά, μείωση στις σχολικές επιδόσεις και είναι πολύ πιθανό να κάνει χρήση ουσιών. Τα συναισθήματα που κατακλύζουν ένα παιδί μετά το διαζύγιο είναι η δυσφορία, η στεναχώρια, η οργή, ο φόβος, η απώλεια, η αισχύνη. Επίσης, το παιδί μπορεί να κατηγορήσει τον εαυτό του για το χωρισμό των γονιών του. Όλα αυτά συναισθήματα κλονίζουν τη σωματική και ψυχική υγεία του παιδιού. Ομοίως, η απουσία του ενός από τους δυο γονείς και η συνέχιση του γάμου για το «καλό» του παιδιού μπορούν να το βλάψουν.

Υπάρχουν περιπτώσεις που τα παιδιά ωριμάζουν απότομα και σταματούν να είναι παιδιά. Σε αυτές τις περιπτώσεις αναλαμβάνουν τη φροντίδα και τη στήριξη των γονιών τους. Γίνονται φίλοι, «σύζυγοι» ή και «γονείς» στη προσπάθεια τους να προστατέψουν τους γονείς τους από άλλες στεναχώριες (Hartman, Mandich, Magalhaes & Miller Polgar, 2015).

3.6 Κατάθλιψη και αυτοκτονία

Η κατάθλιψη ανήκει στα προβλήματα ψυχικής υγείας της εφηβείας που συνεχίζει να αντιμετωπίζεται ως αλλαγή διάθεσης αποφεύγοντας έτσι το στίγμα ενός ψυχικά πάσχοντα στον έφηβο. Η έγκαιρη διάγνωση θα βοηθήσει τον έφηβο στην συναισθηματική, πανεπιστημιακή και κοινωνική ανάπτυξη του.

Η κατάθλιψη παρουσιάζεται συχνότερα στα κορίτσια διότι είναι πιο εύκολα να αναγνωρισθούν τα συμπτώματα σε αυτά. Τα κύρια χαρακτηριστικά της κατάθλιψης είναι:

- Καταθλιπτική διάθεση
- Αϋπνία ή υπεραϋπνία
- Διαταραχές όρεξης
- Μειωμένη ικανότητα συγκέντρωσης
- Αυτοκτονικός ιδεασμός
- Προβλήματα στις σχέσεις
- Παραβατική συμπεριφορά
- Κοινωνική απομόνωση
- Ξεσπάσματα κραυγών ή κλαμάτων
- Μείωση των σχολικών επιδόσεων
- Προσπάθεια φυγής από το σπίτι
- Μείωση της συμμετοχής σε δραστηριότητες
- Απώλεια ενέργειας (Τσίτσικα, 2011).

Ο αυτοκτονικός ιδεασμός και η απόπειρα αυτοκτονίας είναι από τα σοβαρότερα ψυχικά συμπτώματα. Η επιθυμία του έφηβου να κάνει κακό στον εαυτό του μπορεί να είναι ορατή. Συνήθως χρησιμοποιείται ως μέσο επίλυσης των προβλημάτων τους. Σύμφωνα με έρευνες, η απόπειρα αυτοκτονίας είναι συχνότερη από την αυτοκτονία κατά πενήντα (50) με εκατό (100) φορές. Τα κορίτσια είναι πιο εύκολα να αποπειραθούν, αλλά τα αγόρια είναι αυτά που αυτοκτονούν. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, στην Ελλάδα τα ποσοστά αυτοκτονιών στα αγόρια είναι 3,8/100.000 και στα κορίτσια 0,8/100.000. Από τη στιγμή που ο έφηβος

αποπειραθεί να αυτοκτονήσει είναι πολύ πιθανό να το επαναλάβει, γι' αυτό η ψυχιατρική νοσηλεία θεωρείται απαραίτητη (Τσίτσικα, 2011).

3.7 Αποκλίνουσες συμπεριφορές

Κατά την εφηβεία, όπως έχει προαναφερθεί, υπάρχουν κάποιες αλλαγές στη ζωή του εφήβου, οι οποίες μπορεί να κάνουν τον έφηβο να αντιδράσει. Η στάση του αυτή είναι μια φυσιολογική αντίδραση στις αλλαγές αυτές. Μερικές φορές, όμως, οι πράξεις του εφήβου είναι υπερβολικές. Στη συνέχεια θα αναλυθούν στις πράξεις που καταφεύγουν (Κουρκούτας, 2001).

3.7.1. Η βία στην εφηβεία

Η βία αποτελεί ένα φαινόμενο με πολλές μορφές και εξωτερικεύσεις. Οι λόγοι που μπορεί κάποιος να γίνει βίαιος είναι πολλοί. Στην εφηβεία, ο κύριος λόγος, για τον οποίο το παιδί καταφεύγει στη βία, είναι δηλαδή παραβατικό, είναι λόγω μη υγιούς κοινωνικοποίησης του.

Οι έφηβοι αποκτούν βίαιες συμπεριφορές εντός και εκτός οικογένειας. Οι συγκρούσεις μεταξύ του παιδιού και του πατέρα οφείλονται για τη βία μέσα στην οικογένεια. Η καταστροφική συμπεριφορά του εμφανίζεται και εκτός οικογενειακών πλαισίων. Σύμφωνα με τον Κουρκούτα (2001) υπάρχουν τρεις (3) τύποι έφηβων παραβατών:

- Παρορμητικός παραβάτης: είναι ο έφηβος που αδυνατεί να αναγνωρίσει τις συνέπειες των πράξεων του είτε αυτές αφορούν τον εαυτό του είτε τους γύρω του.
- Εκρηκτικός παραβάτης: στην κατηγορία αυτή ο έφηβος είναι συναισθηματικά ευάλωτος στις αρνητικές συμπεριφορές των άλλων και η βίαιη συμπεριφορά αποτελεί την εκδήλωση των συναισθημάτων του. Η αντίδραση αυτή φανερώνει κάποια ναρκισσιστική διαταραχή, η οποία είναι η απάντηση στο ταπεινωτικό συναίσθημα που νιώθει λόγω της συμπεριφοράς των γύρω του.
- Καταναγκαστικός παραβάτης: η καταστροφική συμπεριφορά του εφήβου είναι επαναλαμβανόμενη και χρόνια απέναντι στον εαυτό του αλλά και τους

άλλους. Η αιτία της συμπεριφοράς είναι η περιφρόνηση και η ταπείνωση που εκλαμβάνει ο έφηβος.

3.7.2 Η χρήση ουσιών στην εφηβεία

Κατά την εφηβεία υπάρχουν παιδιά που συγχρωτίζονται με άτομα που κάνουν χρήση ουσιών. Αυτό, όμως, δε σημαίνει ότι θα προσοικειωθούν και αυτά με ουσίες. Αντίθετα, όταν ο έφηβος αποφασίσει να κάνει χρήση είναι είτε γιατί έχει προβλήματα και θέλει να ξεφύγει από αυτά έστω και για λίγο είτε για λόγους επιβεβαίωσης από την ομάδα είτε γιατί του αρέσει (Νόβα-Καλτσούνη, 2005).

Οι λόγοι που μπορεί κάποιος στην εφηβεία να κάνει χρήση ουσιών είναι είτε για ψυχαγωγία είτε για «θεραπευτικούς» λόγους. Συγκεκριμένα, στη πρώτη περίπτωση, δηλαδή χρήση για ψυχαγωγία, ο χρήστης αποζητά την αίσθηση της ευφορίας που του προσφέρει. Η χρήση ουσιών γίνεται από μικρή ομάδα ατόμων συνήθως στο τέλος της εβδομάδας, των διακοπών, των εορτών ή ακόμα και στα πάρτυ. Στο σχολείο δεν υπάρχει συχνά μείωση στις επιδόσεις και συνεχίζει να ασχολείται με όλες του τις δραστηριότητες.

Στη δεύτερη περίπτωση, δηλαδή χρήση για «θεραπευτικούς» λόγους, ο έφηβος επιδιώκει την αγχολυτική επίδραση των ουσιών, γι' αυτό συνήθως η χρήση γίνεται το βράδυ και είναι μοναχική. Στο σχολείο παρατηρούνται αποτυχίες και σταδιακά απομακρύνεται από όλες του τις δραστηριότητες. Είναι απομονωμένος και η κοινωνική του ζωή μειωμένη. Συνήθως στον έφηβο που κάνει χρήση ουσιών για «θεραπευτικούς» λόγους παρατηρούνται διαταραχές άγχους και κατάθλιψης (Braconnier, Marcelli, 2002).

Η χρήση βίας και ουσιών απομακρύνουν τους έφηβους από την οικογένεια και τα οδηγεί σε κοινωνική σύγκρουση. Τα παιδιά που είναι παραβατικά, συνήθως προέρχονται από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, έχουν σχολικές αποτυχίες και είναι κοινωνικά απομονωμένα (Marcus, Jamison II, 2012). Είναι πιθανό, επίσης, να εμφανίσουν ψυχιατρικές διαταραχές. Για το λόγο αυτό κρίνεται επιτακτική η ανάγκη της ιατρικής παρακολούθησης καθώς μπορεί να βοηθήσει στη μείωση των διαταραχών (Brook, Richter & Rubenstone, 2009). Σύμφωνα με έρευνες οι έφηβοι που κάνουν χρήση ουσιών ή αλκοόλ μιμούνται τις πράξεις των γονιών τους και στην ενήλικη ζωή τους (Kothari, Sorenson, Bank & Snyder, 2014).

3.8 Κακοποίηση

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα περιστατικά παιδικής βίας γίνονται γνωστά. Συνήθως επακόλουθα της βίας είναι η παραμέληση και η κακοποίηση.

Η κακοποίηση μπορεί να πάρει τις εξής μορφές:

- Σωματική κακοποίηση
- Φαρμακευτική κακοποίηση
- Σεξουαλική κακοποίηση (αιμομιξία, σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιού, σεξουαλική εμπλοκή μεταξύ αδελφών)
- Ψυχολογική κακοποίηση
- Λεκτική κακοποίηση

Σύμφωνα με την Παπαϊωάννου (2000), υπάρχουν κάποιοι λόγοι που οδηγούν του γονείς να πάρουν πιο δραστικά μέτρα για την ανάθρεψη των παιδιών. Αυτοί οι λόγοι είναι οι εξής:

- το μορφωτικό επίπεδο
- η εργασία
- η κοινωνική πίεση
- εξάλειψη του φαινομένου της προκαθορισμένης γνωριμίας δυο ανθρώπων με σκοπό το γάμο
- μείωση των γεννήσεων
- αύξηση της ανεργίας
- συμβολή εξειδικευμένου ιατρικού προσωπικού κατά τον τοκετό
- κοινωνικός αποκλεισμός της μητέρας παιδιών εκτός γάμου

Τα παιδιά που είναι θύμα κακοποίησης και συγκεκριμένα σεξουαλικής κακοποίησης είναι πολύ πιθανό να κάνουν χρήση αλκοόλ, χρήση ουσιών (Ports, Ford, Merrick, 2015). Επίσης, είναι πολύ πιθανό στο μέλλον να εμφανίσουν διαταραχές στην υγεία, καταθλιπτικές διαταραχές και υποχονδρίαση (Reiser, McMillan, Wright, 2013). Επιπλέον, υπάρχει η πιθανότητα να εμφανίσει το παιδί ψυχωτικές εμπειρίες

που με τη σειρά τους θα εμφανίσουν ευαισθησία στο στρες. Η ευαισθησία αυτή οφείλεται στη συναισθηματική και ψυχολογική παραμέληση (Rossler, Ajdacic – Gross, Rodgers Haker, Myller, 2016).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΩΝ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ

4.1 Οικογένεια και παιδί: Το οικογενειακό μυθιστόρημα των νευρωτικών

Σύμφωνα με τον Sigmund Freud από τα πιο σημαντικά και αναγκαία εγχειρήματα της σωστής ανάπτυξης του ατόμου είναι η αποκόλληση από τους γονείς του. Ο κάθε άνθρωπος το έχει πραγματοποιήσει αυτό. Για να προοδεύσει η κοινωνία και το ίδιο το άτομο πρέπει να υπάρξει αυτή η πρόοδος. Αν δεν υπάρξει τότε κατατάσσεται σε μία τάξη νευρωτικών, οι οποίοι έχουν αποτύχει στο να απομακρυνθούν από την οικογένεια τους.

Αναφέρετε πως οι γονείς είναι η μοναδική εξουσία και πηγή πίστης για το παιδί. Η μεγαλύτερη επιθυμία του παιδιού είναι να μοιάσει στα πρότυπα που έχει και αυτοί είναι οι γονείς του, δηλαδή στην μητέρα του και στον πατέρα του. Σιγά σιγά το παιδί όσο μεγαλώνει και αναπτύσσεται νοητικά καταλαβαίνει σε ποιες κατηγορίες ανήκουν οι γονείς του. Αυτό το καταφέρνει με το να συγκρίνει τους γονείς του με άλλους γονείς και έτσι έχει το δικαίωμα στο να αμφιβάλλει για την μοναδικότητα που τους έχει δώσει.

Το παιδί μπορεί να κρίνει τους γονείς του από κάποια μικρά στιγμιότυπα που συμβαίνουν στην ζωή του που του προκαλούν μια αίσθηση ανικανότητας από τους ίδιους τους γονείς του, όπως την σύγκρισή με τους άλλους γονείς, οι οποίοι είναι καλύτεροι, τις κακές γνώσεις που πήρε από αυτούς. Το παιδί αισθάνεται το αίσθημα της απουσίας της αγάπης από τον πατέρα και την μητέρα του και λυπάται, γιατί πρέπει να την μοιραστεί με τα αδέρφια του. Παρατηρείται πως τα αγόρια είναι πιο επιθετικά από τα κορίτσια ειδικά στον πατέρα τους διότι το αγόρι θέλει να απελευθερωθεί από τον πατέρα παρά από την μητέρα του. Σιγά σιγά το παιδί συνειδητά αποξενώνεται από τους γονείς του και έτσι παίρνει τον τίτλο του νευρωτικού (Παπαχριστόπουλος, Σαμαρτζή, 2009).

Αποκτά μια μορφή φαντασίωσης που εμφανίζεται στα παιδικά του παιχνίδια και συνεχίζεται στην εφηβική ηλικία του ηλικία αυτή η ιδιαίτερη φαντασίωση. Ένα

χαρακτηριστικό αυτής της φαντασίωσης είναι η ονειροπόληση την συναντάμε και στην εφηβεία. Αυτές οι ονειροπολήσεις συμβαίνουν διότι χρησιμεύουν στο παιδί να πραγματοποιήσει τις επιθυμίες που έχει, δηλαδή να διορθώσει την ζωή του. Τις περισσότερες φορές αυτή η φαντασίωση είναι ερωτική και λιγότερο φιλόδοξη. Σε αυτήν την περίοδο το παιδί προσπαθεί να αποκολληθεί από τους γονείς του διότι δεν τους εκτιμάει. Γι' αυτό φαντασιώνεται κάποιους άλλους γονείς που ανήκουν σε μια ανώτερη τάξη.

Τα νευρωτικά παιδιά που προσπαθούν να εκδικηθούν τους γονείς τους είναι τα παιδιά που έχουν υποστεί από εκείνους τιμωρία. Τα έχουν αναγκάσει να σταματήσουν τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις και γι' αυτό το λόγο έχουν τις παραπάνω φαντασιώσεις. Όλα αυτά που κάνει το παιδί δηλαδή που έχει εχθρική συμπεριφορά προς τους γονείς του είναι απλά φαινομενικά διότι το παιδί προσπαθεί με τις φαντασιώσεις που κάνει να επιστρέψει στους γονείς που του έδιναν αγάπη και τρυφερότητα όταν ήταν μικρός. Επινοεί δύο άλλους γονείς που έχουν ιδιαίτερες γνώσεις, οι οποίοι όμως προέρχονται από αληθινά γεγονότα και πραγματικές αναμνήσεις που είχε σε μικρή ηλικία από τους πραγματικούς του γονείς.

Προσπαθεί να απομακρυνθεί από τους τωρινούς του γονείς ειδικά το αγόρι από τον πατέρα ή το κορίτσι από την μητέρα του για να επιστρέψει σε εκείνον ή εκείνη που είχε ως πρότυπο στην παιδική του ηλικία. Η φαντασίωση που έχει εκφράζεται με το συναίσθημα της λύπης, γιατί συνειδητοποιεί την πραγματικότητα. Τέλος, το παιδί κατά την εφηβεία βλέπει όνειρα με αυτοκράτορες και αυτοκράτειρες (ανώτερες προσωπικότητες) που συμβολίζουν τους γονείς του, όπως θα ήθελε να ήταν ο πατέρας του και η μητέρα του στην πραγματικότητα. Το συμπέρασμα που φανερώνεται είναι πως η παιδική σπουδαιότητα των γονέων υπάρχει και στο όνειρο του φυσιολογικού ενήλικα (Παπαχριστόπουλος, Σαμαρτζή, 2009).

Σύμφωνα με την ανακάλυψη του Freud για την έννοια του ασυνείδητου κατά την παιδική ηλικία διαπιστώνεται πως στη διαμόρφωση της καλής ψυχικής υγείας είναι πολύ σημαντική η αλληλεπίδρασή που έχει με το οικογενειακό περιβάλλον. Είναι σημαντικό να δούμε πως έχει μεγαλώσει ένα παιδί, δηλαδή η σχέση του με την μητέρα του, τον πατέρα του και το φιλικό του περιβάλλον. Η μητέρα παίζει καθοριστικό ρόλο στην ζωή του ατόμου διότι ως μωρό η μητέρα είναι που το φροντίζει στην αρχή της ζωής του. Η επικοινωνία που έχει η μητέρα προς το μωρό της και η φροντίδας που του παρέχει, όπως για παράδειγμα το χαϊδεύει, το φιλά,

το λικνίζει, το μωρό αντιλαμβάνεται αυτά τα αγγίγματα ως σεξουαλικά αγγίγματα.

Η μητέρα θα τρώμαζε αν καταλάβαινε πως την ώρα που αγγίζει και φιλάει το μωρό της εκείνο εκλαμβάνει τα αγγίγματα της ως σεξουαλικά. Ο τρόπος που αγγίζει το μωρό της η μητέρα, ο τρόπος που επικοινωνεί μαζί του και που αλληλεπιδρά παίζει σημαντικό ρόλο στην καλή δόμηση της ψυχικής υγείας του παιδιού και στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του. Η μητέρα πρέπει να δίνει αγάπη στο παιδί της και να εκπληρώνει το καθήκον της ως μάνα για να γίνει το παιδί σωστό και να έχει μια καλή σεξουαλική ζωή και να κάνει στην ζωή του αυτό που του αξίζει (Παπαχριστόπουλος, Σαμαρτζή, 2009).

4.2 Η μετάβαση στην Ενήλικη ζωή

Στην περίοδο της εφηβείας το άτομο προσπαθεί να βάλει τις βάσεις για μια σταθερή και ανεπτυγμένη ενήλικη προσωπικότητα. Οι έφηβοι έχουν την δυνατότητα να μαθαίνουν συνέχεια διαφορετικούς παράγοντες, όταν για παράδειγμα προβληματίζονται για ένα θέμα που τους απασχολεί, να έχουν ευρύτερη γνώση σε ήθη και κανόνες της κοινωνίας και να συνειδητοποιούν ότι θα γίνουν ενήλικες. Όταν τα αποκτήσουν όλα αυτά τότε θα έχουν μια ολοκληρωμένη ενήλικη προσωπικότητα.

Τα παιδιά που βρίσκονται στην εφηβεία έχουν κάποια διαφορετικά χαρακτηριστικά από τα χαρακτηριστικά της παιδικής τους ηλικίας και πολύ περισσότερα. Στη μέση παιδική ηλικία τα παιδιά μας αναφέρουν τις γνωστικές, σωματικές και κοινωνικές τους ικανότητες, ενώ στην εφηβική ηλικία οι έφηβοι μας περιγράφουν διαφορετικά χαρακτηριστικά του εαυτού τους, όπως για παράδειγμα τις αθλητικές και κοινωνικές τους ικανότητες, τις εργασιακές τους ικανότητες, τις φιλίες τους και την σεξουαλική τους συμπεριφορά. Επίσης, υποστηρίζει πως οι έφηβοι έχουν πολλούς εαυτούς, δηλαδή είναι διαφορετικοί άνθρωποι σε διαφορετικές περιστάσεις. Τέλος, σύμφωνα με την Harter και την Ann (1992) μας εκφράζουν πως *«στην περίοδο της εφηβείας οι έφηβοι γίνονται όλο και πιο καλοί στην απαρτίωση των αντιφατικών εαυτών που βλέπουν ότι έχουν σε διαφορετικά πλαίσια»* (Cole, Cole, 2002 :144).

Άλλοι πολιτισμοί μας αναφέρουν πως στην εφηβεία υπάρχουν συγκρούσεις, αυξημένο άγχος και αβεβαιότητα, κάτι που συμβαίνει περισσότερο στο Δυτικό στερεότυπο. Ενώ πιο μικροί πολιτισμοί μας δείχνουν άλλες πληροφορίες πως στην εφηβεία δεν εμφανίζονται έντονες συγκρούσεις. Οι ερευνητές υποστηρίζουν πως σε κάθε κοινωνία η έννοια της εφηβείας εκφράζεται διαφορετικά, όμως, αυτό είναι παραβίαση δεδομένων. Για παράδειγμα, στον 20ο αιώνα σε μια περιοχή του Καναδά υπήρχαν συγκεκριμένοι όροι στην εφηβεία, δηλαδή τα αγόρια και τα κορίτσια που έμπαιναν στην εφηβική ηλικία τα ονόμαζαν διαφορετικά, όμως, αυτοί οι όροι δεν ίσχυαν. Οι έφηβες γυναίκες μόλις είχαν εμμηνόρροια θεωρούνταν ενήλικες, ενώ κανονικά θεωρούνται έφηβες. Επίσης, στην αρχή της εμμηνόρροιας μπορούσαν να παντρευτούν και να κάνουν οικογένεια, γιατί με βάση την νοοτροπία τους θεωρούνταν ότι ήταν ώριμες και ότι είναι ανεπτυγμένες σωματικά. Από την άλλη τα

αγόρια θεωρούνταν ώριμα όταν μπορούσαν να συντηρήσουν την οικογένεια τους.

Στις σύγχρονες κοινωνίες, όπως για παράδειγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής που είναι πιο ανεπτυγμένες στην εφηβεία παίζει σημαντικό ρόλο το σχολείο και η παιδεία. Εξαιτίας, όμως, της παιδείας οι έφηβοι αργούν να ανεξαρτητοποιηθούν οικονομικά από ότι στις μη ανεπτυγμένες κοινωνίες. Αυτό συμβαίνει διότι ένα έφηβος που ζει σε μια σύγχρονη κοινωνία πρέπει να παρακολουθήσει το σχολείο δώδεκα (12) χρόνια ή και περισσότερα γι' αυτό αργεί να αποκτήσει οικογένεια. Οι ψυχολόγοι μας αναφέρουν τρία υποστάδια, την πρώιμη ηλικία (11 έως 14 ετών), τη μέση εφηβεία (15 έως 18) και την ύστερη εφηβεία (18 έως τα 21). Στις σύγχρονες και ανεπτυγμένες κοινωνίες η πρώιμη ηλικία αντιστοιχεί στο Γυμνάσιο, στη μέση ηλικία το Λύκειο και στην ύστερη ηλικία οι σπουδές μετά το Λύκειο.

Όσο οι κοινωνίες αναπτύσσονται τόσο θα αυξάνονται και τα επίπεδα μάθησης. Θα αυξηθούν οι ώρες μαθημάτων και οι μέρες στο σχολείο. Γι' αυτό τον λόγο θα αργούν να ανεξαρτητοποιηθούν οικονομικά. Σύμφωνα με τον Kenneth Keniston (1970) θα πρέπει να δημιουργηθεί στις σύγχρονες κοινωνίες ένα νέο σύστημα εκπαίδευσης και ανάπτυξης, ώστε οι νέοι να μπορούν να είναι οικονομικά ανεξάρτητοι, όμως, να μην έχουν και όλες τις ευθύνες που έχουν οι ενήλικες (Cole, Cole, 2002).

4.3 Συνέπειες παιδικών βιωμάτων στην Ενήλικη ζωή

Τα τραυματικά βιώματα που βιώνουμε στην παιδική μας ηλικία έχουν κακές επιπτώσεις στο σώμα μας και στο νου και επηρεάζουν τις σχέσεις μας με το οικογενειακό και κοινωνικό μας περιβάλλον. Η Πατούλη (2011) μας αναφέρει στο άρθρο της πως *«Οι αποθημένες τραυματικές εμπειρίες της παιδικής μας ηλικίας αποθηκεύονται στο σώμα μας και παρόλο που παραμένουν ασυνείδητες εξακολουθούν να επιδρούν επάνω μας ακόμα και όταν είμαστε ενήλικες»*.

Τα τραυματικά γεγονότα που μπορεί να βιώσει ένα παιδί μπορεί να είναι :

- θάνατος αγαπημένου προσώπου
- κακοποίηση, bullying
- σεξουαλική βία
- οικογενειακή, ψυχική, σωματική βία
- εγκατάλειψη (απουσία φροντίδας)
- εγκληματική βία
- πόλεμος, ομηρία, βασανιστήρια
- φυσικές καταστροφές (φωτιά, πλημμύρα)
- τροχαία ατυχήματα

Υπάρχουν κάποια μικρά παιδικά βιώματα που δεν είναι τόσο σοβαρά, όπως για παράδειγμα όταν ένα παιδί σχολιάζει έναν συμμαθητή του αρνητικά με σκοπό να τον εξευτελίσει μπροστά στους συμμαθητές του. Υπάρχουν, όμως, και τα συνεχιζόμενα παιδικά βιώματα που επαναλαμβάνονται τα οποία δημιουργούν ψυχικό τραύμα στην ενήλικη ζωή, όπως για παράδειγμα η οικογενειακή βία ή η εγκατάλειψη. Αν συμβαίνουν για πολλά χρόνια αυτές οι τραυματικές εμπειρίες τότε δημιουργούνται συμπτώματα της μετατραυματικής αγχώδους διαταραχής (PTSP-Pos, Traumatic Stress Disorder). Οι συνέπειες που μπορεί να δημιουργηθούν στην Ενήλικη ζωή μπορεί να είναι οι εξής :

- η υπερδιέγερση
- η κατάθλιψη
- το άγχος
- ο ψυχικός διχασμός
- τα άτομα μπορεί να κατακλύζονται από εικόνες, σκέψεις και συναισθήματα

που σχετίζονται με την τραυματική εμπειρία

- παρουσιάζουν δυσκολία συγκέντρωσης
- έχουν γενικευμένο άγχος
- έχουν δυσκολία στον ύπνο
- βλέπουν συχνά εφιάλτες
- έχουν εκρήξεις θυμού
- παρουσιάζουν κρίσεις πανικού ή φοβίες
- δυσκολεύονται να δημιουργήσουν στενές σχέσεις
- έχουν ψυχοσωματικές αντιδράσεις (πονοκέφαλοι, ταχυκαρδίες) (Πατούλη, 2011).

Οι αντιξοότητες που συμβαίνουν στην ζωή μας περιλαμβάνουν εμπειρίες όπως κακομεταχείριση, παραμέληση, βία, και δυσλειτουργίες μέσα στο σπίτι. Έρευνες μας δείχνουν πως η αντιξοότητες που συμβαίνουν στην παιδική ηλικία, αλλά και στην εφηβεία σχετίζονται με την ανάπτυξη ψυχολογικών διαταραχών. Ιδιαίτερα οι τραυματικές εμπειρίες που περνάει ένα άτομο στην παιδική ηλικία έχουν δείξει αύξηση του κινδύνου κατάθλιψης, αγωνίας επιθετικότητας και τάση αυτοκτονίας. Η αυξανόμενη έκθεση σε τραυματικές εμπειρίες έχει ως αποτέλεσμα προβλήματα στις σχέσεις, οικογενειακή αστάθεια, ανικανότητα. Γι' αυτό η πρόληψη παραμένει μια κορυφαία προτεραιότητα στην ευημερία του παιδιού και της οικογένειας (Nurius, Green, Logan – Green, Borja 2014).

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΡΕΥΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1 Εννοιολόγηση του όρου «ποιοτική έρευνα»

Σύμφωνα με τον Ιωσιφίδη (2008), η ποιοτική έρευνα είναι ένα από τα δυο μεθοδολογικά παραδείγματα στις κοινωνικές επιστήμες. Στοχεύει στην αναζήτηση διαστάσεων της συμπεριφοράς των ατόμων και των κοινωνικών φαινομένων. Μέσω των διαστάσεων αυτών εξηγείται η ανάπτυξη των μεθόδων και των τεχνικών των ποιοτικών μεθόδων. Επίσης εξηγείται και η εφαρμογή τους στις κοινωνικές επιστήμες καθώς και στους μη επιστημονικούς κλάδους.

Μέσα από την ποιοτική έρευνα μπορούμε να διερευνήσουμε με λεπτομέρεια και σε βάθος κάτι που μπορεί να οδηγήσει στην αναζήτηση των φαινομένων, διαδικασιών και συμπεριφορών που δεν είχαν υπολογιστεί από πριν. Επίσης, δύνεται η δυνατότητα στον ερευνητή να μελετήσει τον κόσμο μέσα από τα μάτια και την αντίληψη των κοινωνικών υποκειμένων.

Παρ' όλα αυτά, στην ποιοτική έρευνα το δείγμα είναι συνήθως μικρό. Το αποτέλεσμα της έρευνας δύσκολα γενικεύεται και συγκρίνεται και εξαρτάται από τα προσόντα και τις αντιλήψεις του ερευνητή. Επίσης, ο ερευνητής μπορεί να μεταβάλλει τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού φαινομένου που μελετά. Με τις κατάλληλες προϋποθέσεις, όμως, όλα τα παραπάνω μπορεί να αποτελέσουν θετικά στοιχεία της κοινωνικής έρευνας (Ιωσιφίδης, 2008).

1.2 Σκοπός έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο τα παιδικά βιώματα επηρεάζουν το άτομο ως ενήλικα.

1.3 Ερευνητική διαδικασία

- Καθορισμός θέματος
- Αναζήτηση υπάρχουσας βιβλιογραφίας
- Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων
- Κατασκευή οδηγού συνέντευξης και λήψη συνεντεύξεων
- Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων
- Συγγραφή συμπερασμάτων

1.4 Ερευνητικά ερωτήματα

Κατά τη διάρκεια της έρευνα προκύπτουν κάποια ερωτήματα. Αυτά είναι:

1. Υπάρχουν συνέπειες από ένα παιδικό βίωμα στην ενήλικη ζωή;
2. Σε ποιον εκμυστηρεύεται ο έφηβος ένα προσωπικό του πρόβλημα;
3. Η οικογένεια θα βοηθήσει το έφηβο παιδί του να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του;
4. Αν το σχολείο βοηθά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του εφήβου;

1.5 Είδος έρευνας

Επιλέξαμε το είδος της ποιοτική έρευνας, της οποίας τα αποτελέσματα δεν είναι ούτε ποσοτικά ούτε και μετρήσιμα. Στόχος της ποιοτικής έρευνας είναι η απάντηση των ερωτήσεων «πώς» και «γιατί» μέσω των οποίων περιγράφονται, αναλύονται, ερμηνεύονται και κατανοούνται τα κοινωνικά φαινόμενα (Ιωσιφίδης, 2008).

1.6 Μεθοδολογία

Εννοιολόγηση είναι η διαδικασία κατά την οποία ανακρίβεις έννοιες αποκτούν πιο συγκεκριμένη υπόσταση (Babbie, 2011).

Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στη παρούσα έρευνα είναι:

- Ως έφηβος ορίζεται ένα παιδί ηλικίας 11 έως 19 ετών, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.
- Ως βίωμα ορίζεται μια άμεση εμπειρία που αποκτά κάποιος στη ζωή του.

Λειτουργικοποίηση είναι η διαδικασία κατά την οποία διατυπώνεται «ο ακριβής καθορισμός των λειτουργιών που εμπλέκονται στη μέτρηση μιας μεταβλητής» (Babbie, 2011:781).

Στη παρούσα έρευνα για την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε Excel με τη κατασκευή πίνακα που παρουσιάζει τις συνεντεύξεις.

1.7 Μέθοδος συλλογής στοιχείων

Η συνέντευξη αποτελεί εργαλείο της ποιοτικής έρευνας. Στα πλαίσια της έρευνας, η συνέντευξη είναι τριών τύπων, δομημένη συνέντευξη, ημιδομημένη συνέντευξη και αδόμητη συνέντευξη.

Στη δομημένη συνέντευξη, μέσα από το ερωτηματολόγιο που έχει κατασκευαστεί, το οποίο δε διαφέρει από συνέντευξη σε συνέντευξη, ο συνεντευκτής αναζητά συγκεκριμένους παραμέτρους. Οι ερωτήσεις είναι είτε κλειστές είτε ανοιχτές και ο συνεντευξιαζόμενος καλείται να απαντήσει σε όλες και οι οποίες καταγράφονται.

Στην ημιδομημένη συνέντευξη, ο συνεντευκτής στηρίζεται στην αντιληπτική ικανότητα των εξυπηρετούμενων και διατηρεί ευελιξία σε σχέση με τον τρόπο και τη σειρά που θα τεθούν οι ερωτήσεις. Επίσης, καλύπτονται οι βασικές ερωτήσεις που τίθενται στη συνέντευξη.

Στην αδόμητη συνέντευξη, ο συνεντευκτής δε γνωρίζει πολλά για τον εξυπηρετούμενο και δεν έχει καθορισμένο ερωτηματολόγιο για τη συνέντευξη. Η αδόμητη συνέντευξη είναι πιο ελεύθερη από τη δομημένη και διακρίνεται σε ελεύθερη και εντοπισμένη. Στη ελεύθερη συνέντευξη ο ερωτώμενος εκφράζεται πιο ελεύθερα. Βέβαια, υπάρχει και η ακραία μορφή της η οποία χρησιμοποιείται στη ψυχοθεραπεία (Carlroges) και ο εξυπηρετούμενος απαντά ασυνείδητα. Η μέθοδος αυτή χρειάζεται γνώση και δεξιοτεχνία. Στην εντοπισμένη συνέντευξη γίνεται χρήση ερωτηματολογίου. Σκοπός των ερωτήσεων είναι να εστιάσουν σε μια εμπειρία και σε αποτελέσματα που προήλθαν από κάποια ερεθίσματα (Κανδυλάκη Α., 2008).

Στη παρούσα εργασία επιλέχθηκε ως μέθοδος συλλογής πληροφοριών η ημιδομημένη συνέντευξη.

1.8 Δείγμα έρευνας και είδος δειγματοληψίας

Το δείγμα μας είναι δέκα (10) έφηβοι ηλικίας 14 έως 17 ετών, δέκα (10) γονείς με παιδιά στην εφηβεία και δέκα (10) καθηγητές Λυκείου.

Το είδος της δειγματοληψίας είναι πιθανοτική δειγματοληψία και συγκεκριμένα απλή τυχαία (Babbie E., 2011).

1.9 Τόπος διεξαγωγής της έρευνας

Η έρευνα υλοποιήθηκε στο Γενικό Λύκειο Θέρμου, στο οποίο ερωτήθηκαν οι καθηγητές για το αν βοηθούν ένα παιδί, το οποίο πιθανόν να έχει κάποιο πρόβλημα, καθώς και ποια είναι η στάση του σχολείου στη κατάσταση αυτή. Επίσης, υλοποιήθηκε και στα σπίτια οικογενειών που ερωτήθηκαν οι γονείς και οι έφηβοι, για τον τρόπο με τον οποίο μεγαλώνουν τα παιδιά τους και για το πως αντιλαμβάνονται τον τρόπο που τους μεγαλώνουν, αντίστοιχα.

1.10 Χρόνος διεξαγωγής της έρευνας

Ο χρόνος για τον οποίο χρειάστηκε για την διεξαγωγή της έρευνας ήταν δυο εβδομάδες. Μέσα στο χρόνο αυτό πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις από όλους τους ερωτηθέντες ώστε να ακολουθήσει η επόμενη φάση, αυτή της ανάλυσής τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1 Ανάλυση συνεντεύξεων

Στην έρευνα που διεξήχθη συμμετείχαν δέκα (10) έφηβοι ηλικίας 14 έως 17 ετών, δέκα (10) γονείς με παιδιά στην εφηβεία και δέκα (10) καθηγητές Λυκείου.

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια του excel. Παρακάτω θα αναλυθούν τα αποτελέσματα με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα.

Συνέπειες από ένα παιδικό βίωμα

Οι έφηβοι που συμμετείχαν στην έρευνα ερωτήθηκαν τον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν όταν υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια. Οι περισσότεροι που μας ανέφεραν την αντίδραση τους υποστήριξαν ότι ενοχλούνται.

Συγκεκριμένα από τους δέκα (10) ερωτώμενους οι έξι (6) μας ανέφεραν τι πραγματικά αισθάνονται και πως αντιδρούν.

Απαντήσεις:

«Ναι υπάρχουν συγκρούσεις όταν ειδικά αργώ να γυρίσω σπίτι μπορεί να με ενοχλήσει όταν μου το λένε αλλά μετά θα το κατανοήσω και προσπαθώ να μην το ξανακάνω».

«Κάποιες φορές υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι αν και οι πιο πολλές πιστεύω έχουν γίνει για ασήμαντους λόγους σίγουρα με επηρεάζουν αρνητικά μερικές φορές».

«Ναι, και μετά κυρίως κλείνω στο δωμάτιο μου και σκέφτομαι».

«Κάποιες διαφωνίες υπάρχουν όπως σε όλα τα σπίτια. Όταν υπάρχουν συνήθως φεύγω από το σπίτι γιατί δεν θέλω να ακούω τις διαφωνίες».

«Σίγουρα υπάρχουν κάποιες συγκρούσεις με επηρεάζουν αλλά όχι σε υπερβολικό βαθμό».

«Υπάρχουν και η αλήθεια είναι ότι με ενοχλούν. Δε θέλω να βλέπω τους γονείς να μαλώνουν και προσπαθώ να ηρεμώ τα πνεύματα. Καταλαβαίνουν όμως ότι ενοχλούμε και πάντα προσπαθούν μετά να μου εξηγήσουν ότι δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας».

Εκμυστήρευση ενός προσωπικού προβλήματος

Στη συνέχεια, οι έφηβοι ερωτήθηκαν σε ποιον θα εκμυστηρεύονταν ένα μυστικό τους, ένα προσωπικό τους πρόβλημα. Οι περισσότεροι μας απάντησαν ότι συζητούν με τη μητέρα τους κάποιο πρόβλημα ακόμα και όταν είναι του αντίθετου φύλου.

Συγκεκριμένα από τους δέκα (10) ερωτώμενους οι οχτώ (8) μας ανέφεραν ότι έχουν συζητήσει ένα προσωπικό τους πρόβλημα.

Απαντήσεις:

«Λίγες φορές έχω συζητήσει μαζί τους κάποιο πρόβλημα που έχω. Όλα μου τα προβλήματα τα συζητώ βασικά με τη μαμά μου».

«Έχω συζητήσει και συγκεκριμένα πιο παλιά σε κάποιες καταστάσεις που αντιμετώπιζα και με βοήθησαν πάρα πολύ. Βασικά τα προβλήματα μου συνήθως τα συζητώ με τη μαμά μου».

«Πάντα συζητώ μαζί τους τα σοβαρά θέματα που με απασχολούν και με έχουν βοηθήσει. Βασικά με τον πατέρα μου συζητώ επειδή είναι άντρας και με καταλαβαίνει καλύτερα».

«Πολλές φορές και με έχουν βοηθήσει αρκετά. Για να πω την αλήθεια έχω συζητήσει περισσότερο με τη μαμά».

«Ναι κυρίως αυτά που έχω ζητήσει ήταν προσωπικά και πάντα με τη μαμά».

«Ναι, με τη μαμά κυρίως συζητώ γιατί είναι και διαφορετικά και παίρνω σωστές συμβουλές».

«Μέχρι στιγμής έχω συζητήσει το επάγγελμα που θα ήθελα να ακολουθήσω, και η συζήτηση έγινε με τον μπαμπά, όχι κάτι άλλο και με έχουν βοηθήσει σε αυτό το ζήτημα».

«Ναι και με τους δυο μου γονείς. Ο καθένας τους θα μου δώσει μια διαφορετική συμβουλή και μετά προσπαθώ να βρω κοινά σημεία και να αντιμετωπίσω μόνη μου το πρόβλημα».

Αντιμετώπιση ενός προβλήματος με τη βοήθεια της οικογένειας

Για την απάντηση του συγκεκριμένου ερωτήματος ρωτήσαμε τους γονείς των εφήβων. Οι περισσότεροι, δηλαδή με όσους τα παιδιά τους έχουν συζητήσει κάποιο πρόβλημα τους, μας ανέφεραν ότι έχουν βοηθήσει τα παιδιά τους να λύσουν το πρόβλημα που έχει προκύψει.

Συγκεκριμένα, από τους δέκα (10) ερωτώμενους οι εννιά (9) μας απάντησαν ότι έχουν βοηθήσει.

Απαντήσεις:

«Ναι μου έχουν μιλήσει για πολύ προσωπικά τους θέματα ιδιαίτερα ο μεγαλύτερος μου γιος μου έχει μιλήσει τον βοήθησα να βρει λύση στο πρόβλημα του».

«Όχι δεν μου μιλάει ιδιαίτερα για τα προσωπικά του θέματα αλλά όταν μου μιλάει για κάποιο πρόβλημα του προσπαθώ να το βοηθήσω όσο μπορώ».

«Αρκετές φορές προσπαθούμε να τους βρούμε λύση».

«Βεβαίως μου έχει μιλήσει για κάποιο προσωπικό του θέμα γιατί του έχω δώσει να καταλάβει ότι δεν είμαι μόνο γονιός του αλλά φίλος του και φυσικά τον έχω βοηθήσει στο πρόβλημα του».

«Προσωπικό για θέμα σχέσης δεν μου έχουν μιλήσει, για θέμα ατομικό αν έχουν στο σχολείο ή με κάποιον μου το λένε και ανάλογα τους συμβουλεύω να προσέχουν και να βαδίζουν διπλωματικά για να αποφεύγουν την φασαρία».

«Ναι μόνο με το σχολείο τους πιο πολύ για άλλα θέματα δεν μου έχουν πει αλλά πιστεύω ότι έχουν το θάρρος να μου πουν αν τους τύχει κάτι και εγώ θα τους συμβουλέψω».

«Μέχρι τώρα για κάποιο προσωπικό τους πρόβλημα δεν μου έχουν μιλήσει μόνο για μικροπροβλήματα που τα απασχολούν και όσο μπορώ τα βοηθάω να βρουν λύση στα προβλήματα τους».

«Ναι και προσπαθώ με τη συμβολή μου να τα βοηθήσω».

«Ναι μιλούν και προσπαθώ με τη συμβουλή να τα βοηθήσω να λύσουν τα προβλήματα τους».

Αντιμετώπιση προβλημάτων με τη βοήθεια του σχολείου

Για την απάντηση του συγκεκριμένου ερωτήματος ρωτήσαμε δέκα (10) καθηγητές Λυκείου. Για να έχουμε ένα πιο άρτιο αποτέλεσμα χωρίσαμε την ερώτηση σε δυο υποερωτήματα, το πρώτο αφορούσε εκμυστήρευση ενός προβλήματος σε κάποιο καθηγητή και το δεύτερο αν το σχολείο μπορεί να έχει καταληκτικό ρόλο στο χαρακτήρα ενός εφήβου.

Συγκεκριμένα στο πρώτο υποερώτημα από τους δέκα (10) καθηγητές οι οχτώ (8) μας ανέφεραν ότι τους έχουν προσεγγίσει παιδιά για να ζητήσουν τη συμβουλή τους.

Απαντήσεις:

«Ναι έχει έρθει παιδί».

«Ναι έχει τύχει. Γενικά πάντως τα παιδιά μιλούν στους καθηγητές, έχουν έρθει πιο κοντά και ίσως αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εποχές έχουν αλλάξει».

«Πολλές φορές με πρόβλημα συνήθως εφηβείας, οικογενειακό πρόβλημα. Η συμβουλή μου ήταν συγκεκριμένη σε κάθε περίπτωση και από κει και πέρα ήταν θέμα του κάθε παιδιού πως θα ανταπεξέλθει».

«Ναι έχει έρθει».

«Πολλά παιδιά έρχονται».

«Ναι έχουν έρθει και αυτό είναι μια ικανοποίηση για τον εκπαιδευτικό».

«Ναι έχει έρθει παιδί και η αλήθεια είναι ότι χαίρομαι όταν συμβαίνει αυτό».

«Ναι έχει έρθει».

Για το δεύτερο υποερώτημα από τους δέκα (10) ερωτώμενους και οι δέκα (10) μας ανέφεραν ότι μπορεί να διαμορφώσει και να διορθώσει σε κάποιες περιπτώσεις το χαρακτήρα του εφήβου, είτε σαν θεσμός είτε οι καθηγητές ως παραδείγματα.

Απαντήσεις:

«Ναι, παίζει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο. Αυτό μπορεί να γίνει μέσα από μαθήματα αλλά και μέσα από την επαφή του με τους καθηγητές καθώς μπορεί να υπάρξει ένας καθηγητής που θα έχει καθοριστικό ρόλο στη ζωή του παιδιού».

«Ναι μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ το παιδί. Η βοήθεια που προσφέρεται στο παιδί πρέπει να είναι συνολική καθώς ένας μόνο δε φτάνει».

«Νομίζω σε μικρό ποσοστό και αυτό θεωρώ γιατί το σχολείο και συγκεκριμένα οι καθηγητές δεν έχουν τις γνώσεις για να βοηθήσουν τα παιδιά».

«Διαμορφώνει το χαρακτήρα παράλληλα με την οικογένεια καθώς είναι φορέας κοινωνικοποίησης. Διορθώνει παρεμβατικά και ίσως εκεί που η οικογένεια δε μπορεί».

«Ναι τα παιδιά ζουν μεγάλο διάστημα της ζωής στο σχολείο. Το σχολείο μπορεί να κάνει πράγματα όχι όμως όπως λειτουργεί τώρα. Αυτό συμβαίνει γιατί η δομή του είναι αυταρχική δασκαλοκεντρική τα παιδιά νομίζουν ότι καταπιέζονται. Όταν τα παιδιά έρχονται στο Λύκειο ή και στο Γυμνάσιο δύσκολα αλλάζουν καθώς έχει ήδη διαμορφώσει το χαρακτήρα του το παιδί. Συνεπώς το σχολείο λειτουργικά διορθωτικά».

«Ναι και αυτό γίνεται με το παράδειγμα ποτέ με τη θεωρία. Μόνο με τη πράξη και όχι με τη θεωρία. Γενικά ο άνθρωπος και ειδικά ο έφηβος πείθεται με τη μίμηση».

Σύμφωνα και με τον Αριστοτέλη μια από τις μορφές αγωγής είναι η μίμηση για αυτό και οι καθηγητές αυτά που λένε πρέπει να εφαρμόζουν μέσα στη τάξη και να αποτελεί πρότυπο».

«Για να διορθώσει το αποκλείω στο πλαίσιο των θεσμών. Για να διαμορφώσει το χαρακτήρα επίσης αλλά ένας σπόρος πέφτει».

«Επειδή δουλεύω σε Λύκειο κάποιοι μπορεί να σκεφτούν ότι ίσως είναι λίγο, αλλά πιστεύω ότι ο λίγος ο χρόνος που περνά ένας έφηβος στο σχολείο μπορεί να συντελέσει προς το καλύτερο».

«Θεωρώ πως οι καθηγητές σε συνεργασία με τα παιδιά μπορούν να κάνουν πολλά, δηλαδή οι καθηγητές μπορούν να λειτουργήσουν ως παραδείγματα για τους μαθητές τους. Έχοντας ως παράδειγμα κάποιον από τους καθηγητές του ένα παιδί μπορεί να αλλάξει τη συμπεριφορά του προς το καλύτερο».

«Το σχολείο σαν θεσμός όχι, αλλά οι καθηγητές μπορούν να το κάνουν μέσω της επαφής τους με τους μαθητές».

2.2 Αποτελέσματα έρευνας

Τα ποιοτικά συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε είναι τα παρακάτω.

Όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, εάν δηλαδή *υπάρχουν συνέπειες από ένα παιδικό βίωμα στην ενήλικη ζωή*, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συνέπειες από ένα παιδικό βίωμα καθώς αυτό μπορεί να οδηγήσει το παιδί στην απομόνωση ή ακόμα και στη κατάθλιψη.

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό, εάν δηλαδή *εκμυστηρεύεται σε κάποιον ο έφηβος ένα προσωπικό του πρόβλημα*, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά εκμυστηρεύονται ένα προσωπικό τους πρόβλημα και ζητούν βοήθεια από τους γονείς του για να μπορέσουν να δώσουν λύση σε αυτό.

Όσον αφορά το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, εάν δηλαδή *η οικογένεια θα βοηθήσει το έφηβο παιδί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του*, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η οικογένεια θα κάνει όσο το δυνατόν περισσότερα για να μπορέσει να βοηθήσει το παιδί τους.

Όσον αφορά το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, εάν δηλαδή *αν το σχολείο βοηθά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του εφήβου*, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά προσεγγίζουν τους καθηγητές τους για να τους συμβουλευτούν για τα θέματα που τους προβληματίζουν.

Ένα παιδί μεγαλώνοντας βιώνει διάφορες καταστάσεις, οι οποίες στιγματίζουν τη ζωή του. Αυτές οι εμπειρίες ζωής τον επηρεάζουν σε όλες του τις αποφάσεις και καθορίζουν τη ζωή του. Μια μικρή διαφωνία, ενός άσχημο σχόλιο που μπορεί να κάνει ή να του κάνουν μπορεί να στιγματίσει το άτομο.

Όλα, όμως, ξεκινούν από τη στιγμή της γέννησης και τη σχέση του μωρού με τη μητέρα. Αν η μητέρα δεν είναι τρυφερή με το παιδί της, δε το αγκαλιάζει, δε το χαϊδεύει και δε το φιλά, το παιδί μεγαλώνοντας γίνεται αντικοινωνικό και βίαιο. Μπορεί, επίσης, να εμφανίσει διαταραχές στη ψυχική του υγεία, ή και στη σωματική του υγεία. Όλες αυτές οι διαταραχές είναι απόρροια των παιδικών του βιωμάτων.

Πολλοί θεωρητικοί επιχειρήσαν να ορίσουν τι είναι ψυχικό τραύμα. Όλες όμως οι θεωρίες που έχουν εκφραστεί από την παλιά μέχρι την σημερινή εποχή καταλήγουν στο συμπέρασμα πως το ψυχικό τραύμα είναι μια πολύ άσχημη εμπειρία που συνέβη κάποια στιγμή στην ζωή του ατόμου και έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργήσει κακές συνέπειες στον άνθρωπο όπως για παράδειγμα στις προσωπικές του σχέσεις. Παρατηρείται πως τα τραυματικά γεγονότα έχουν αυξηθεί στην σημερινή εποχή διότι έχουμε αύξηση των διαζυγίων, αύξηση της κακοποίησης και των βίαιων περιστατικών, αύξηση πολλών ασθενειών και διαφόρων άλλων κρίσιμων αναπτυξιακών καταστάσεων στην ζωή του ατόμου.

Όμως η πιο δύσκολη και ευάλωτη ηλικία είναι η εφηβεία. Γιατί τα ανήλικα παιδιά παίρνουν το τραύμα μαζί τους δηλαδή στην ενήλικη ζωή. Αν ένας έφηβος έχει περάσει μια τραυματική εμπειρία έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή της ψυχικής του ανάπτυξης. Αυτή η αναστολή προκαλεί δυσλειτουργίες και στις διαπροσωπικές του σχέσεις αλλά και προς την σχέση του με τον εαυτό του. Να τονιστεί πως κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και περνάει διαφορετικά το τραύμα που έχει.

Παιδικό βίωμα μπορεί να αποτελέσει το διαζύγιο των γονιών του, η περίπτωση του να κακοποιηθεί είτε από το γονιό του είτε από κάποιο συμμαθητή του. Επίσης, μπορεί να αποτελέσει βίωμα ο χρόνος έναρξης της ήβης, οι διατροφικές διαταραχές και αν πέσει θύμα απάτης στο διαδίκτυο. Όλα αυτά μπορεί να οδηγήσουν το παιδί στη κατάθλιψη και αυτή στην αυτοκτονία ή στη χρήση ουσιών ή αλκοόλ.

Υπάρχουν όμως θεραπείες που μπορεί να προλάβουν και να αντιμετωπίσουν

τα ψυχικά τραύματα. Γι' αυτό καλό είναι οι άνθρωποι να πληροφορηθούν σωστά από ειδικούς για τα ψυχικά τραύματα και να ξέρουν πως θα αντιδράσουν σωστά στο πρόβλημα αυτό.

Όπως αναφέρεται και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση και στην έρευνα που υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας, ο κάθε άνθρωπος βιώνει διαφορετικά τις καταστάσεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Άλλον μπορεί να τον επηρεάζουν περισσότερο και άλλον λιγότερο. Όλα τα συναισθήματα και τα βιώματα περνούν στο υποσυνείδητο και βγαίνουν στην επιφάνεια με τη μορφή νέων προβλημάτων. Ακόμα και οι πιο ασήμαντες καταστάσεις καταλήγουν να είναι σημαντικές, κάτι που το ανακαλύπτουμε στη πορεία.

Είναι γνωστό ότι τα ψυχικά τραύματα της παιδικής και της εφηβικής μας ηλικίας αλλοιώνουν τον ψυχικό μας κόσμο τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα να δημιουργήσουν δυσλειτουργία στην ενήλικη ζωή. Ειδικά στις μέρες μας παρατηρείται αύξηση των τραυματικών γεγονότων λόγω της οικονομικής κρίσης και άλλων γεγονότων που συμβαίνουν στην εποχή μας.

Υπάρχουν πολλές θεραπείες που μπορούν να λύσουν το πρόβλημα και που βοηθάνε το άτομο να κατανοήσει τα τραύματα του και να τα αποδεχτεί. Το ψυχικά τραυματισμένο άτομο αν αποδεχτεί το τραύμα του μπορεί να προχωρήσει φυσιολογικά στην ζωή του. Το να ζητάς βοήθεια δεν είναι αδυναμία όπως οι περισσότεροι πιστεύουν άλλα δύναμη.

Η άποψη μας είναι πως για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό καθοριστικό ρόλο παίζει το οικογενειακό και το φιλικό περιβάλλον του ψυχικά τραυματισμένου ατόμου. Οι άνθρωποι του πρέπει να τον στηρίζουν ψυχικά και να το κάνουν να νιώσει ασφάλεια και να τον βοηθήσουν να καταλάβει το πρόβλημα που έχει.

Επίσης, το ψυχικά τραυματισμένο άτομο πρέπει οπωσδήποτε να απευθυνθεί σε έναν επαγγελματία υγείας και πρόνοιας όπως είναι ο Κοινωνικός Λειτουργός και ο Ψυχολόγος. Οι επαγγελματίες θα τον βοηθήσουν, θα τον συμβουλέψουν, θα τον εμπνεύσουν και θα σχεδιάσουν συγκεκριμένες στρατηγικές και θεραπείες στο συγκεκριμένο τραυματικό άτομο. Διότι κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και έχει βιώσει διαφορετικά τις αρνητικές εμπειρίες στην ζωή του γι' αυτό πρέπει να λάβει συγκεκριμένη θεραπεία.

Επιπλέον, για την αντιμετώπιση των ψυχικών τραυμάτων πρέπει να υπάρχουν σχολές γονέων και ειδικότερα προγράμματα πρόληψης που θα υπάρχουν στις σχολές γονέων. Συγκεκριμένα, οι γονείς χρειάζονται γνώσεις για τα ψυχικά τραύματα των παιδιών τους, συνεχή ενημέρωση ώστε να γνωρίσουν τον εαυτό τους και τα παιδιά τους και να μάθουν να αποδέχονται. Τα προγράμματα πρόληψης μπορεί να περιλαμβάνουν συμβουλευτική από εξειδικευμένους σύμβουλους στους γονείς αλλά και στα παιδιά.

Επίσης, να ενθαρρυνθούν διάφορες πρωτοβουλίες της τοπικής

αυτοδιοίκησης. Όπως η τοπική αυτοδιοίκηση να χρηματοδοτήσει συλλόγους με προβλήματα ψυχικής υγείας ώστε η ποιότητα των υπηρεσιών να αναπτυχθεί και να γίνει πιο εξειδικευμένη, να προσληφθεί εξειδικευμένο προσωπικό και να δημιουργηθούν προγράμματα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των ψυχικών τραυμάτων. Παράλληλα, να γίνουν διάφορες εκστρατείες ενημέρωσης μέσα στην κοινωνία όπως σε σχολεία αλλά και σε οικογένειες για να ενημερωθούν για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των ψυχικών τραυμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ιωσιφίδης Θ., 2008, *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα, Εκδόσεις: Κριτική

Κανδυλάκη Α., 2008, *Η Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία: Δεξιότητες και Τεχνικές*, Αθήνα, Εκδόσεις: Τόπος

Κορώσης Κ., 2002, *Έφηβοι και Οικογένεια: πως βλέπουν την οικογένεια οι μαθητές της Β' και Γ' Λυκείου*, Αθήνα, Εκδόσεις: Gutenberg

Κουρκούτας Η., 2001, *Η Ψυχολογία του Εφήβου: θεωρητικά ζητήματα και κλινικές περιπτώσεις*, Αθήνα, Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα

Νόβα-Καλτσούνη Χ., 2005, *Μορφές Αποκλίνουσας Συμπεριφοράς στην Εφηβεία: ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου*, Αθήνα, Εκδόσεις: Gutenberg

Παπαϊωάννου Κ., 2000, *Παιδιά Γονείς και Κοινωνικοί Λειτουργοί*, Αθήνα, Εκδόσεις: Έλλην

Παπαχριστόπουλος Ν., Σαμαρτζή Κ., 2009, *Οικογένεια και Νέες Μορφές Γονεϊκότητας*, Πάτρα, Εκδόσεις: Orportuna

Πατούλη Κ., 2008, *Το Ψυχικό Τραύμα και η Μέθοδος EMDR (Απευαισθητοποίηση Επανεπεξεργασία Μέσω Οφθαλμικών Κινήσεων)*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Εργαστήριο Διερεύνησης Ανθρωπίνων Σχέσεων

Τσιαντής Ι., 2003, *Βασική Παιδοψυχιατρική*, Αθήνα, Εκδόσεις: Καστανιώτη

Τσίτσικα Α., 2011, *Εφηβεία: η ηλικία των μεταβολών και των δυνατοτήτων*, Αθήνα, Εκδόσεις: Πασχαλίδης

Τσίτσικα Α., Κορμάς Γ., 2012, *Διαδίκτυο και Εφηβεία*, Αθήνα, Εκδόσεις: Πασχαλίδης

Μεταφρασμένη Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Braconnier Alain, Marcelli Daniel, 2002, *Τα χίλια πρόσωπα της εφηβείας* (μετάφραση: Λεωνίδα Σοφία), Αθήνα, Εκδόσεις: Καστανιώτη

Cole Michael, Cole R. Sheila, 2002, *Η Ανάπτυξη των Παιδιών: Εφηβεία* (μετάφραση: Σολμάν Μαρία), Αθήνα, Εκδόσεις: Γιώργος Δαρδάνος

Feldman S. Robert, 2011, *Εξελικτική ψυχολογία διά βίου ανάπτυξη* (επιμέλεια: Μπεζεβέγκης Η.), Αθήνα, Εκδόσεις: Gutenberg

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις για την αναζήτηση βιβλιογραφίας

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

Science Direct

Nurius S. Paula, Green Sara, Logan – Green Patricia, Borja Sharon, 2015, *Life course pathways of adverse childhood experiences toward adult psychological well-being: A stress process analysis*, Retrieved April 4 2015, Published by: Elsevier Ltd, From

Ports a. Katie, Ford C. Derek, Merrick T. Melissa, 2015, *Adverse childhood experiences and sexual victimization in adulthood*, Retrieved September 19 2015, Published by: Elsevier Ltd, From

Reiser J. Sarah, McMillan A. Katherine, Wright D. Kristi, 2013, *Adverse childhood experiences and health anxiety in adulthood*, Retrieved September 6 2013, Published by: Elsevier Ltd, From

Rosler Wulf, Vladeta Ajdacic-Gross, Rodgers Stephaanie, Haker Helene, Muller Mario, 2016, *Childhood trauma as a risk factor for the onset of subclinical psychotic experiences: Exploring the mediating effect of stress sensitivity in a cross-sectional epidemiological community study*, Retrieved February 10 2016, Published by: Elsevier Ltd, From

Taylor & Francis

Brook S. Judith, Richter Linda & Rubenstone Elizabeth, 2009, *Consequences of adolescent drug use on psychiatric disorders in early adulthood*, Retrieved July 08 2009, Published by: Annals of Medicine

Hartman Laura, Mandich Angela, Magalhaes Lillian & Miller Polgar Jan, 2015, *Young adults' experiences of parental divorce or separation during their adolescence: An occupational perspective*, Retrieved November 30 2015, Published by: Journal of Occupational Science

Kothari H. Brianne, Sorenson Paul, Bank Lew & Snyder Jim, 2014, *Alcohol and substance use in adolescence and young adulthood: The role of siblings*, Retrieved July 23 2014, Published by: Journal of Social Work

Marcus F. Robert, Jamison II G. Eric, 2012, *Substance use in adolescence and early adulthood: Which best predicts violence in early adulthood?*, Retrieved November 19 2012, Published by: Journal of Child & Adolescent Substance Abuse

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΕΦΗΒΩΝ

Συνέντευξη 1^{ου} εφήβου

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 17 ετών

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Στην αρχή ήθελα να ακολουθήσω το επάγγελμα του πατέρα μου που είναι αξιωματικός στο Ναυτικό αλλά μετά αποφάσισα ότι δεν είναι αυτό που μ' αρέσει να κάνω και γι' αυτό άλλαξα γνώμη.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακλουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Μερικές φορές παρατηρώ ότι ακολουθούν τις μεθόδους που χρησιμοποιούσαν οι δικοί τους γονείς όπως μου απαγορεύουν κάποια πράγματα να κάνω όπως τους κάνανε και οι γονείς τους, σε αυτούς.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Ναι με πιέζουν γενικά με τις φιλίες που κάνω και τις σχέσεις μου.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Ναι γενικά υπάρχουν κανόνες στο σπίτι όπως ένα κανόνα που έχουμε είναι όταν βγαίνω έξω να γυρνάω νωρίς στο σπίτι και θα πρέπει να γνωρίζουν με ποιους θα είμαι και τι ώρα θα γυρίσω.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Ναι υπάρχουν όταν ειδικά αργώ να γυρίσω σπίτι. Μπορεί να με ενοχλήσει την στιγμή που θα μου το πούν, αλλά μετά το κατανοώ και προσπαθώ να μην το ξανακάνω.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Μερικές φορές μου ικανοποιούν τις απαιτήσεις μου.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Ναι πάντα το σκέφτομαι.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Λίγες φορές έχω συζητήσει μαζί τους (και με τους δύο) κάποιο πρόβλημα που έχω. Αλλά όλα μου τα προβλήματα τα συζητώ βασικά με τη μαμά μου.

Συνέντευξη 2^ο εφήβου

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 16 χρονών.

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Δεν σκέφτομαι αυτή τη στιγμή να ακολουθήσω το επάγγελμα των γονιών μου.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακλουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Σχετικά όχι, γιατί και οι εποχές αλλάζουν οπότε δεν ακολουθούν τα πρότυπα των γονιών τους.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Δεν με πιέζουν σχετικά με αφήνουν να κάνω αυτό που θεωρώ εγώ σωστό και πιστεύω πως αυτό είναι το σωστό.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Σχετικά υπάρχουν βασικοί κανόνες στο σπίτι οι οποίοι είναι αυτονόητοι όπως ένας κανόνας που έχουμε είναι να συμπεριφερόμαστε σωστά και πιστεύω πως αυτό είναι σημαντικό.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Πάρα πολύ σπάνια υπάρχουν συγκρούσεις και όταν υπάρχουν η κατάσταση σιγά σιγά εξομαλύνετε δεν έχει υπάρξει πάντως σοβαρή σύγκρουση στην οικογένεια μου.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Δεν έχω πάρα πολλές απαιτήσεις γιατί σκέφτομαι κάτι πριν το ζητήσω αλλά όποτε ζητάω κάτι που είναι εφικτό φυσικά μου το ικανοποιούν.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Το σκέφτομαι και πάρα πολύ ειδικά σε αυτές τις εποχές που ζούμε και είναι ίσως το πρώτο που πρέπει να σκεφτόμαστε όλοι.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Έχω συζητήσει και συγκεκριμένα πιο παλιά σε κάποιες καταστάσεις που αντιμετώπιζα και με βοήθησαν πάρα πολύ. Βασικά τα προβλήματα μου συνήθως τα συζητώ με τη μαμά μου.

Συνέντευξη 3^{ου} εφήβου

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 16 χρονών.

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Όχι θα ήθελα να κάνω κάτι δικό μου.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακλουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Εντάξει σίγουρα υπάρχουν κάποιες ομοιότητες αλλά γενικότερα επειδή ζούμε σε άλλες εποχές είναι διαφορετικός ο τρόπος τους.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Όχι δεν μπορώ να πω ότι με πιέζουν απλώς νοιάζονται για μένα και θέλουν το καλύτερο για μένα.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Εντάξει δεν θα έλεγα ότι έχουμε κανόνες στο σπίτι απλώς υπάρχουν οι βασικοί κανόνες για παράδειγμα να είμαστε καλοί μαθητές και να είμαστε καλοί ως χαρακτήρες.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Όχι δεν υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Ναι στο μεγαλύτερο βαθμό.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Ναι αρκετές φορές.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Όχι δεν έχουμε συζητήσει κάποιο προσωπικό μου θέμα.

Συνέντευξη 4^{ου} εφήβου:

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 16 ετών.

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Θα ήθελα να ακολουθήσω το επάγγελμα του πατέρα μου που είναι πολιτικός μηχανικός.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακολουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Όχι δεν έχουν ιδιαίτερες ομοιότητες καθώς ήταν άλλες εποχές τότε και άλλες τώρα.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Όχι δεν δέχομαι κάποια ιδιαίτερη πίεση σε κανένα θέμα.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Όχι δεν υπάρχουν κανόνες στο σπίτι.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Υπάρχουν κάποιες χαλαρές συγκρούσεις ανάμεσα στους γονείς μου δεν με επηρεάζουν όμως εμένα.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Όχι πάντα εξαρτάται από την απαίτηση που έχω.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Ναι πάντα το σκέφτομαι.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Πάντα συζητώ μαζί τους τα σοβαρά θέματα που με απασχολούν και με έχουν βοηθήσει. Βασικά με τον πατέρα μου συζητώ επειδή είναι άντρας και με καταλαβαίνει καλύτερα.

Συνέντευξη 5^ο εφήβου:

Ποια είναι η ηλικία σου;

Η ηλικία μου είναι 16 χρονών.

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Όχι δεν θα ήθελα να ακολουθήσω το επάγγελμα των γονιών μου διότι αυτό που θέλω να ακολουθήσω εγώ δεν έχει καμιά σχέση με το επάγγελμα τους.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακολουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Πιστεύω ναι γιατί έχω παρατηρήσει ότι ο πατέρας μου μας λέει ιστορίες από τότε που ήταν μικρός και ναι υπάρχουν πολλές ομοιότητες στο τρόπο που με μεγαλώνουν με το τρόπο που έχει μεγαλώσει.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Κάποιες φορές ναι με πιέζουν όπως στο διάβασμα και στις δουλειές του σπιτιού.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Σίγουρα και υπάρχουν κανόνες στο σπίτι αν δεν υπήρχαν τότε δεν θα μπορούσαμε να είμαστε μια σωστή οικογένεια οι κανόνες είναι να διαβάζω, να βγάζω το σκύλο έξω, να μαζεύω το κρεβάτι μου να γυρνάω νωρίς στο σπίτι.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Κάποιες φορές υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι αν και οι πιο πολλές πιστεύω έχουν γίνει για ασήμαντους λόγους σίγουρα με επηρεάζουν αρνητικά μερικές φορές.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Κάποιες φορές ναι κάποιες φορές όχι.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Ναι πάντα.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Πολλές φορές και με έχουν βοηθήσει αρκετά. Για να πω την αλήθεια έχω συζητήσει περισσότερο με τη μαμά.

Συνέντευξη 6^{ου} εφήβου

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 15 ετών

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Όχι δεν θα ήθελα.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακολουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Όχι.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Λίγο, κυρίως στο σχολείο

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Όχι.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Ναι, και μετά κυρίως κλείνομαι στο δωμάτιο μου και σκέφτομαι.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Ναι, αλλά μπορεί να αργήσουν...

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Ναι, πάντα.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Ναι κυρίως αυτά που έχω ζητήσει ήταν προσωπικά και πάντα με τη μαμά.

Συνέντευξη 7^ο εφήβου

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 16 χρονών.

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου

Όχι, γιατί ο μπαμπάς ασχολείται με το εμπόριο σιδερών και η μαμά είναι στο σπίτι, οπότε θα ήθελα να σπουδάσω και να ζήσω σε κάποιον άλλον τόπο.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακολουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Όχι, γιατί ήταν άλλες οι εποχές τότε και ήταν πιο αυστηρά τα πράγματα.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Με πιέζουν στα σημαντικά, δηλαδή ότι αφορά το διάβασμα ή τις δουλειές του σπιτιού.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Υπάρχουν, κάποιοι από αυτούς είναι οι ώρες μέχρι τις οποίες μπορεί να είμαι έξω, το διάβασμα, οι δουλειές του σπιτιού.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Κάποιες διαφωνίες υπάρχουν όπως σε όλα τα σπίτια. Όταν υπάρχουν συνήθως φεύγω από το σπίτι γιατί δεν θέλω να ακούω τις διαφωνίες.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Όχι, γιατί μπορεί να έχω ζητήσει και κάτι παράλογο.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Κάποιες φορές ναι κάποιες φορές όχι.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Ναι, με τη μαμά κυρίως συζητώ γιατί είναι και διαφορετικά και παίρνω σωστές συμβουλές.

Συνέντευξη 8^{ου} εφήβου

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 16 χρονών.

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Όχι δεν θα ήθελα να ακολουθήσω το επάγγελμα των γονιών μου.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακολουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Δεν το νομίζω γιατί πλέον υπάρχουν σύγχρονες αντιλήψεις στην κοινωνία μας και είναι διαφορετική η διαπαιδαγώγηση στους εφήβους και στα παιδιά γενικότερα.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Προσωπικά οι δικοί μου δεν με πιέζουν είμαι ελεύθερη και αποφασίζω μόνη μου για κάποια θέματα.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Υπάρχουν σίγουρα στο σπίτι κανόνες ένας από αυτούς είναι για παράδειγμα όταν βγαίνουμε βόλτα να υπάρχει κάποιο χρονικό όριο.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Σίγουρα υπάρχουν κάποιες συγκρούσεις με επηρεάζουν αλλά όχι σε υπερβολικό βαθμό.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Ναι πιστεύω πως έχω καλούς γονείς οι οποίοι με σέβονται και μου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις μου.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Δεν είναι κάτι που με απασχολεί πάρα πολύ αλλά σίγουρα είναι ένας τομέας που τον έχω στο πίσω μέρος του μυαλού μου, σίγουρα.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Μέχρι στιγμής έχω συζητήσει το επάγγελμα που θα ήθελα να ακολουθήσω, και η συζήτηση έγινε με τον μπαμπά... όχι κάτι άλλο... και με έχουν βοηθήσει σε αυτό το ζήτημα.

Συνέντευξη 9^{ου} εφήβου

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 14 ετών.

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Δεν θα ήθελα προσωπικά να το ακολουθήσω.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακολουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Αυτό δεν το γνωρίζω αλλά πιστεύω ότι δεν υπάρχουν κάποιες ομοιότητες.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Δεν πιστεύω ότι οι γονείς μου με πιέζουν σε κάποιο θέμα μου φέρονται απόλυτα φυσιολογικά.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Δεν υπάρχουν καταπιεστικοί κανόνες μπορώ να πω για παράδειγμα ένας κανόνας είναι όταν γυρνάμε από το σχολείο να διαβάζουμε και πρέπει μέχρι το μεσημέρι να έχουμε τελειώσει.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Δεν υπάρχουν μεγάλες συγκρούσεις σχεδόν ποτέ.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Μπορώ να πω ναι.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Φυσικά και το σκέφτομαι γιατί είμαστε σε δύσκολες εποχές.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Όχι δεν έχω αντιμετωπίσει κάποιο προσωπικό πρόβλημα.

Συνέντευξη 10^{ου} έφηβου

Ποια είναι η ηλικία σου;

Είμαι 16 χρονών.

Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα των γονιών σου;

Θα ήθελα να κάνω κάτι δικό μου το οποίο θα έχει και στοιχεία από τα επαγγέλματα των γονιών μου.

Έχεις παρατηρήσει ομοιότητες στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σου με αυτές που ακολουθούσαν και οι δικοί τους πρόγονοι;

Ναι λίγες όμως. Βασικά προσπαθούν να προσαρμόσουν τον τρόπο που μεγάλωσαν στη σημερινή εποχή.

Θεωρείς ότι οι γονείς σου σε πιέζουν; Αν ναι σε ποια θέματα;

Σε θέματα που πρέπει όπως το σχολείο.

Υπάρχουν κανόνες στο σπίτι; Αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

Ναι υπάρχουν και έχουν να κάνουν με το σχολείο και τη φροντίδα του σπιτιού.

Υπάρχουν συγκρούσεις στο σπίτι; Εσένα πως σε επηρεάζουν;

Υπάρχουν και η αλήθεια είναι ότι με ενοχλούν. Δε θέλω να βλέπω τους γονείς να μαλώνουν και προσπαθώ να ηρεμώ τα πνεύματα. Καταλαβαίνουν όμως ότι ενοχλούμε και πάντα προσπαθούν μετά να μου εξηγήσουν ότι δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας.

Οι γονείς σου ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις σου;

Όχι και πιστεύω πως δεν πρέπει να το κάνουν γιατί κάποια από αυτά που ζητάμε είναι παράλογα.

Πριν ζητήσεις κάτι σκέφτεσαι το οικονομικό;

Ναι.

Έχεις συζητήσει κάποιο προσωπικό σου πρόβλημα που σε απασχολεί με τους γονείς σου;

Ναι και με τους δυο μου γονείς. Ο καθένας τους θα μου δώσει μια διαφορετική συμβουλή και μετά προσπαθώ να βρω κοινά σημεία και να αντιμετωπίσω μόνη μου το πρόβλημα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΓΟΝΕΩΝ

Συνέντευξη 1^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικία σας;

Είμαι 45 χρονών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Καθηγήτρια Αγγλικών και έχω σπουδάσει και Διοίκηση Επιχειρήσεων.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Για την αγάπη για τα παιδιά να μάθουν την Αγγλική γλώσσα.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Αν το θέλουν γιατί όχι δεν έχω κανένα πρόβλημα.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Θεωρώ ότι ο τρόπος που μεγαλώσανε οι γονείς μου ήταν ο σωστός προσπαθώ να μεγαλώσω και εγώ τα παιδιά μου με τον ίδιο τρόπο αν και στην σημερινή εποχή τα παιδιά αντιδρούν, δεν δέχονται συμβουλές.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Ναι τα περισσότερα πράγματα που έχω διδαχθεί από τους γονείς μου τα διδάσκω στα παιδιά μου γιατί οι εποχές έχουν αλλάξει τώρα αν θα τα ακούσουνε είναι θέμα παιδιών.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια σας;

Για κάποιους ναι για κάποιους όχι για τον μεγαλύτερο μου γιο υπάρχουν όρια για τον μικρότερο γιο μου που είναι στην εφηβεία όχι.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως επηρεάζονται τα παιδιά;

Πάντα υπάρχουν συγκρούσεις σε μια οικογένεια και στην δική μου αν κάποια οικογένεια δεν έχει συγκρούσεις είναι ψέμα φυσικά επηρεάζονται τα παιδιά αλλά όχι σε μεγάλο επίπεδο αλλά ναι επηρεάζονται.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών;

Δυστυχώς ναι τις ικανοποιώ.

Θεωρείτε ότι σήμερα τα παιδιά έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Ναι θεωρώ ότι έχουν υπερβολικές απαιτήσεις από την δική μας γενιά και πιο πολλά

ερεθίσματα.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Ναι μου έχουν μιλήσει για πολύ προσωπικά τους θέματα ιδιαίτερα ο μεγαλύτερος μου γιος μου έχει μιλήσει τον βοήθησα να βρει λύση σε πρόβλημά του.

Συνέντευξη 2^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικίας σας;

Είμαι 44 ετών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω τελειώσει το Λύκειο και έχω σπουδάσει Λογιστικά και μηχανογράφηση λογιστηρίου.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Σπούδασα Λογιστικά αλλά τελικά στη πορεία επέλεξα το επάγγελμα του πατέρα μου δεν έχει καμιά σχέση με το επάγγελμα που σπούδασα.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Όχι δεν θα ήθελα να ακολουθήσουν το επάγγελμα μου.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Ο τρόπος που μεγάλωσα εγώ με τον τρόπο που μεγαλώνω τα παιδιά μου είναι τελείως διαφορετικός λόγω μεγάλης απόστασης και ο τρόπος που αντιλαμβάνομαι εγώ τα πράγματα είναι διαφορετικός από τον τρόπο αντίληψης των γονιών μου. Εγώ μεγάλωσα πάρα πολύ αυστηρά και τελείως διαφορετικά από την σημερινή εποχή.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Αρκετά αλλά όχι όλα.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια σας;

Πάντα πρέπει να υπάρχουν απλά οι κανόνες να είναι πιο ελεύθεροι.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως επηρεάζονται τα παιδιά;

Υπάρχουν καθημερινές συγκρούσεις αλλά όχι ιδιαίτερα έντονες τα παιδιά επηρεάζονται εκείνη μόνο την στιγμή.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών;

Προσπαθώ να ικανοποιήσω τις περισσότερες δεν μπορώ πάντα όλες.

Θεωρείτε ότι σήμερα τα παιδιά έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Έχουν απαιτήσεις γιατί έχουμε εμείς πολλές προσδοκίες από τα παιδιά.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Όχι δεν μου μιλάει ιδιαίτερα για τα προσωπικά του θέματα αλλά όταν μου μιλάει για

κάποιο πρόβλημα του προσπαθώ να το βοηθήσω όσο μπορώ.

Συνέντευξη 3^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικίας σας;

Είμαι 45 ετών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω σπουδάσει Ιταλική Φιλολογία.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Την δεδομένη στιγμή αυτό επέλεξα.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Όχι απαραίτητα.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Γενικά ναι ήταν σωστός είχε κάποια λάθη όπως κάνουν όλοι οι γονείς. Όχι δεν μεγαλώνω με τον ίδιο τρόπο τα παιδιά μου αλλά έχει πολλά στοιχεία του μεγαλώματος μου που τα υιοθετώ για το μέγιστο των παιδιών μου.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Αρκετά από αυτά έχω διδάξει στα παιδιά μου.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια σας;

Ναι για παράδειγμα πρέπει τα παιδιά να γυρνάνε νωρίς στο σπίτι όταν βγαίνουν έξω, θα πρέπει να μας ενημερώνουν και τι κάνουν.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως επηρεάζονται τα παιδιά;

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια και τα παιδιά επηρεάζονται μάλιστα μπαίνουν πολλές φορές στην διαδικασία να μας σταματούν.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών;

Όχι δεν τις ικανοποιώ όλες.

Θεωρείτε ότι σήμερα τα παιδιά έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Όχι υπερβολικές απαραίτητα όμως έχουν κάποιες απαιτήσεις που δεν μπορούν να κρατήσουν τα όρια.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Αρκετές φορές προσπαθούμε να τους βρούμε λύση.

Συνέντευξη 4^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικίας σας;

43 ετών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Απόφοιτος γυμνασίου και ελάχιστα Αγγλικά.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Με το κριτήριο τεχνικών γνώσεων το επάγγελμα μου είναι ιδιωτικός υπάλληλος.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Όχι θα ήθελα να ακολουθήσουν ένα καλύτερο επάγγελμα από το δικό μου.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Πρακτικά είναι πολύ σωστός και με τον ίδιο τρόπο θα ήθελα και τα δικά μου τα παιδιά να μεγαλώσουν τα παιδιά τους με τον τρόπο που τους μεγαλώνω.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Βεβαίως απόλυτα.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια σας;

Ασφαλώς και υπάρχουν όρια στην οικογένεια μου όπως να σέβονται τους άλλους ανθρώπους.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως επηρεάζονται τα παιδιά;

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια, πάντα για το καλό των παιδιών, γιατί ότι γίνεται πάντα για το καλό των παιδιών γίνεται. Τα παιδιά αντιδρούν λόγω της εφηβείας τους μετά αντιλαμβάνονται ύστερα από διάλογο ότι η σύγκρουση αφορά μόνο το δικό τους καλό.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών;

Όσες είναι εφικτές με τα σημερινά δεδομένα λόγω της οικονομικής κρίσης.

Θεωρείτε ότι σήμερα τα παιδιά έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Όχι, γιατί αντιλαμβάνονται, όταν υπάρχει μια πολύ καλή επαφή με τον γονιό και δεν έχουν τις αναμενόμενες απαιτήσεις, γιατί καταλαβαίνουν το πρόβλημα της οικονομικής κρίσης.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το

έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Βεβαίως μου έχει μιλήσει για κάποιο προσωπικό του θέμα γιατί του έχω δώσει να καταλάβει ότι δεν είμαι μόνο γονιός του αλλά φίλος του και φυσικά τον έχω βοηθήσει στο πρόβλημα του.

Συνέντευξη 5^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικίας σας;

53 ετών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω βγάλει το γυμνάσιο.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Μ' άρεσε γιατί από μικρός ασχολιόμουν με την ζωγραφική και είχα πολύ πάθος για το χρώμα γι' αυτό έγινα τεχνίτης αυτοκινήτων και βάφω αυτοκίνητα.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Δεν μπορώ να έχω αυτή την επιδίωξη να ακολουθήσουν το δικό μου επάγγελμα διότι το επάγγελμα το δικό μου είναι ένα επάγγελμα που πρέπει να το αγαπάς και είναι πολύ ανθυγιεινό, και λογικά σαν γονιός θα ήθελα κάτι καλύτερο... αλλά αν το επιλέξουν δεν έχω και κανένα κριτήριο, για να τους πω να μην το κάνουν.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Ναι τον θεωρώ απόλυτα σωστό γιατί μεγαλώσαμε πολύ σωστά και με πολύ μειωμένες καταστάσεις για τον καιρό εκείνο οπότε πιστεύω όταν στα παιδιά δίνεις υπερβολικά πράγματα είναι λάθος γι' αυτό με το ίδιο τρόπο θέλω να μεγαλώσω και εγώ τα παιδιά μου εκτός του να μην σηκώνω χέρι.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Βεβαίως ...απόλυτα τα περισσότερα, επειδή όμως τα χρόνια αλλάζουν υπάρχουν και καταστάσεις στις οποίες πρέπει να αλλάξω και εγώ τα δεδομένα γιατί τα δεδομένα των τότε γονιών ήταν διαφορετικά με την σημερινή εποχή... ανάλογα με τις εποχές και τις καταστάσεις βαδίζω και εγώ.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια σας;

Βέβαια υπάρχουν όρια και κανόνες γιατί αν δεν υπήρχαν δεν θα λεγόταν οικογένεια.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως επηρεάζονται τα παιδιά;

Συγκρούσεις δεν θα έλεγα ότι υπάρχουν απλώς υπάρχουν κάποιες διαφορές σε κάποια πράγματα άλλη γνώμη ο ένας άλλη γνώμη ο άλλος. Τα παιδιά δεν επηρεάζονται γιατί όταν υπάρχει σύγκρουση μεταξύ μας προσπαθούμε να μην είναι μπροστά τα παιδιά και αν είναι μπροστά το κάνουμε με τέτοιο τρόπο ώστε να μην φανεί ότι έχουμε κάτι

μεταξύ μας.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών;

Όχι ικανοποιώ τις απαιτήσεις των παιδιών με όρια, αν μπορώ να τις ικανοποιήσω...

Όταν μπορώ να τις ικανοποιήσω, τις ικανοποιώ αλλά με έναν όρο απλώς να τα διδάσκω, να μην τα βρίσκουν όλα έτοιμα ,γιατί η ζωή είναι τόσο δύσκολη, που μετά, όταν θα συναντήσουν τα δύσκολα δεν θα μπορούν να ανταπεξέλθουν.

Θεωρείτε ότι σήμερα τα παιδιά έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Θεωρώ ναι έχουν υπερβολικές απαιτήσεις διότι μάθανε να τα έχουν όλα και πιστεύω ότι έχουν απαίτηση ,ότι ζητήσουν να το κάνουμε.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Προσωπικό, για θέμα σχέσης δεν μου έχουν μιλήσει, για θέμα ατομικό αν έχουν στο σχολείο ή με κάποιον, ναι μου το λένε και ανάλογα τους συμβουλεύω να προσέχουν και να βαδίζουν διπλωματικά για να αποφεύγουν την φασαρία.

Συνέντευξη 6^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικίας σας;

Είμαι 42 ετών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω τελειώσει το γυμνάσιο.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Δεν το επέλεξα εγώ το επέλεξαν οι γονείς μου αυτό το επάγγελμα το οποίο είναι ιδιωτικός υπάλληλος.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Όχι ποτέ.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Όχι από τους γονείς μου δεν ήταν σωστός και δεν ακολουθώ τον ίδιο τρόπο που με μεγάλωναν οι δικοί μου γονείς ήταν πολλοί αυστηροί.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Κάποια πράγματα ναι κάποια άλλα όχι γιατί δεν μου άρεσαν.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια σας;

Βεβαίως υπάρχουν όρια και κανόνες στην οικογένεια όπως απαιτούμε σεβασμό από τα παιδιά να μας σέβονται να υπάρχει ηρεμία μέσα στο σπίτι και να μην υπάρχουν τσακωμοί μεταξύ μας.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως επηρεάζονται τα παιδιά;

Μικροσυγκρούσεις υπάρχουν για μικροπράγματα όχι δεν υπάρχουν μεγάλες συγκρούσεις μεταξύ μας και δεν επηρεάζονται τα παιδιά.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών;

Πιστεύω πως ναι τις ικανοποιώ όλες.

Θεωρείτε ότι σήμερα τα παιδιά έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Σε σχέση με εμάς ναι έχουν πιο πολλές απαιτήσεις.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Ναι μόνο με το σχολείο τους πιο πολύ για άλλα θέματα δεν μου έχουν πει αλλά πιστεύω ότι έχουν το θάρρος να μου πουν αν τους τύχει κάτι και εγώ θα τους

συμβουλέψω.

Συνέντευξη 7^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικίας σας;

48 ετών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω τελειώσει το γυμνάσιο.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Για την εποχή που ήμουν νεαρός τότε αυτή η επιλογή υπήρχε διότι δεν υπήρχαν τρόποι για να προχωρήσω την μόρφωση μου περισσότερο γι' αυτό υποχρεώθηκα να κάνω αυτό το επάγγελμα που κάνω τώρα αλλά στην πορεία μου άρεσε και είμαι ευχαριστημένος.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Για την σημερινή εποχή όχι θα πρέπει να μορφωθούν οπωσδήποτε για να πάρουν εφόδια.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Εγώ δεν έχω μεγαλώσει όπως μεγαλώνουν τα παιδιά μου εγώ μεγάλωσα πιο δύσκολα, πιο αυστηρά τα παιδιά μεγαλώνουν τώρα σε άλλα επίπεδα έχουν άλλο τρόπο ζωής.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Τις αρχές μου ναι όπως την σωστή συμπεριφορά πως πρέπει να διαχειρίζονται τα πράγματα.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια σας;

Ναι υπάρχει ο σεβασμός και γενικότερα υπάρχει μία τάξη στην οικογένεια γιατί δεν γίνεται αλλιώς.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως επηρεάζονται τα παιδιά;

Μπορώ να πω πολύ μηδενικές ίσως και ασήμαντες. Τα παιδιά βεβαίως επηρεάζονται.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών;

Μέχρις στιγμής ναι στο μέλλον θα δούμε.

Θεωρείτε ότι σήμερα τα παιδιά έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Ναι έχουν πολλές περισσότερες απαιτήσεις απο την δική μας γενιά γιατί βομβαρδίζονται συνεχώς από ερεθίσματα από φίλους τους, από την τηλεόραση, το

ίντερνετ εμείς στην εποχή μας δεν είχαμε τίποτα από αυτά.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Μέχρι τώρα για κάποιο προσωπικό τους πρόβλημα δεν μου έχουν μιλήσει μόνο για μικροπροβλήματα που τα απασχολούν και όσο μπορώ τα βοηθάω να βρουν λύση στα προβλήματα τους.

Συνέντευξη 8^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικία σας;

Είμαι 53 χρονών.

1. Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω τελειώσει το Δημοτικό.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Είμαι μονόστρα και το επέλεξα γιατί μου άρεσε.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Όχι, θέλω να ακολουθήσουν το όνειρο τους.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Ναι συμφωνώ και έχω χρησιμοποιήσει αρκετούς στην ανάθρεψη των παιδιών μου.

Ένας από αυτούς είναι να ακολουθούν πάντα τα όνειρα τους.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Ναι.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια;

Όχι, αλλά δεν κάνουν και κάτι που να είναι εξωφρενικό.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως αντιδρούν τα παιδιά;

Ναι υπάρχουν. Τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι δεν γίνεται να είναι όλα ήρεμα μέσα σε μια οικογένεια και ότι θα υπάρξουν κάποιες διαφωνίες, τις οποίες αντιμετωπίζουν με υπομονή.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών σας;

Ναι όταν είναι μέσα σε πλαίσια σωστά.

Θεωρείτε ότι τα παιδιά σήμερα έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Ναι πάρα πολλές σε σχέση με εμάς όταν ήμασταν παιδιά.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Ναι και προσπαθώ με τη συμβολή μου να τα βοηθήσω.

Συνέντευξη 9^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικία σας;

Είμαι 50 χρονών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω τελειώσει το Δημοτικό.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμα σας;

Είμαι έμπορος παλαιών σίδερων. Ο πατέρας μου είχε ασχοληθεί στην αρχή, στη συνέχεια όμως ασχολήθηκα περισσότερο με αποτέλεσμα να γίνει επιχείρηση.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Θα προτιμούσα να κάνουν κάτι δικό τους εφόσον έχουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Όχι, τότε τα πράγματα ήταν αυστηρά και προσπαθώ να μην μεγαλώνω έτσι τις κόρες μου.

Αυτά που διδαχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Αυτά που με τη σύζυγο μου θεωρούσαμε σωστά τα διδάξαμε στα παιδιά μας.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια;

Ναι, υπάρχουν κάποιοι κανόνες που πιστεύω

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως αντιδρούν τα παιδιά;

Ναι σε φυσιολογικά πλαίσια πάντα.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών σας;

Όχι όλες.

Θεωρείτε ότι τα παιδιά σήμερα έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Ναι πάρα πολλές και υπάρχουν στιγμές που γίνονται πιεστικά.

Τα παιδιά σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Λόγω φύλου μιλούν περισσότερο με τη μητέρα τους. Εγώ τα μαθαίνω αργότερα και ίσως να μην τα μαθαίνω και όλα.

Συνέντευξη 10^{ου} γονέα

Ποια είναι η ηλικία σας;

Είμαι 56 χρονών.

Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Έχω τελειώσει το Γυμνάσιο.

Με ποιο κριτήριο επιλέξατε το επάγγελμά σας;

Δεν υπήρχε κάποιο κριτήριο για την επιλογή του επαγγέλματος. Από μικρός πήγαινα μαζί με το θείο μου για δουλειά και έμαθα τη τέχνη του ελαιοχρωματιστή και συνέχισα να δουλεύω ως ελαιοχρωματιστής διότι ήδη υπήρχαν πελάτες λόγω του θείου μου.

Θέλετε τα παιδιά σας να ακολουθήσουν το δικό σας επάγγελμα;

Όχι, διότι θέλω να έχουν ένα καλύτερο μέλλον και μια δουλειά όλο το χρόνο.

Θεωρείτε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεγαλώσατε είναι σωστός για την ενηλικίωση των παιδιών; Με τον ίδιο τρόπο μεγαλώνετε και εσείς τα παιδιά σας;

Για εκείνη την εποχή ναι. Πλέον οι εποχές έχουν αλλάξει και προσπαθώ με τη γυναίκα μου να μεγαλώσουμε διαφορετικά τα παιδιά μας απ' ό,τι μεγαλώσαμε εμείς.

Αυτά που διασχθήκατε από τους γονείς σας τα έχετε διδάξει στα παιδιά σας;

Ναι και θέλω να πιστεύω ότι θα τα διδάξουν και εκείνα στα παιδιά τους.

Υπάρχουν όρια στην οικογένεια;

Όπως και σε κάθε οικογένεια, θέλω να πιστεύω, υπάρχουν όρια. Αυτά έχουν να κάνουν κυρίως με τις ώρες που θα είναι έξω, τις δουλειές στο σπίτι.

Υπάρχουν συγκρούσεις στην οικογένεια; Αν υπάρχουν μεταξύ σας πως αντιδρούν τα παιδιά;

Όπως και σε κάθε οικογένεια υπάρχουν κάποιες διαφωνίες. Τα παιδιά είναι αλήθεια δε θέλουν να βλέπουν τους γονείς τους να μαλώνουν γι αυτό πάντα προσπαθούν να κατευνάσουν τα πνεύματα. Παρόλα αυτά καταλαβαίνουν ότι οι διαφωνίες είναι μέρος της ζωής και τις αντιμετωπίζουν με ωριμότητα.

Ικανοποιείται όλες τις απαιτήσεις των παιδιών σας;

Όχι διότι κάποιες είναι παράλογες και όταν δεν τους παρέχω κάτι προσπαθώ μέσα από το διάλογο να εξηγήσω γιατί δεν τους πήρα αυτό που ήθελαν.

Θεωρείτε ότι τα παιδιά σήμερα έχουν υπερβολικές απαιτήσεις;

Ναι και εμείς φταίμε για αυτό διότι τους παρείχαμε τα πάντα όταν ήταν πιο μικρά.

Τα παιδιά σας σας έχουν μιλήσει ποτέ για κάποιο προσωπικό τους θέμα; Αν ναι το έχετε βοηθήσει να βρει κάποια λύση στο πρόβλημα;

Ναι μιλούν και προσπαθώ με τη συμβουλή να τα βοηθήσω να λύσουν τα προβλήματα τους.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Συνέντευξη 1^{ου} καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 27 χρονών.

Τι έχετε σπουδάσει;

Φιλολογία.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Ναι, όχι πολλές όμως.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Σε πολλά παιδιά και έχω πλησιάσει τα παιδιά.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Έχω προσπαθήσει αλλά συνήθως παρατηρώ ότι των παιδιών που έχουν κάποιο πρόβλημα οι γονείς δεν έρχονται σε άμεση συνεργασία με το σχολείο. Ακόμα και όταν τους καλούμε δεν έρχονται

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Ναι έχει έρθει παιδί. Συγκεκριμένα ήταν ένα παιδί της Γ' Γυμνασίου στο οποίο του άρεσε μια κοπέλα μικρότερη του. Η κοπέλα αυτή είχε σχέση με ένα μεγαλύτερο της. Το παιδί αυτό με ρώτησε τι μπορεί να κάνει για να βοηθήσει τη κοπέλα καθώς έβλεπε ότι ο κύριος αυτός εκμεταλλευόταν τη κοπέλα.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Ναι.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου;

Με ποιον τρόπο;

Ναι φυσικά και τον επηρεάζει.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδραση σας;

Να συμβουλευτώ και τους συναδέλφους για να γνωρίζω αν αυτή η συμπεριφορά ήταν μόνο προς το πρόσωπο μου ή και προς τους υπόλοιπους συναδέλφους. Τότε σε

συνεργασία με το ψυχολόγο οργανώνομαι μια δράση για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε το παιδί.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Ναι, παίζει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο. Αυτό μπορεί να γίνει μέσα από μαθήματα αλλά και μέσα από την επαφή του με τους καθηγητές καθώς μπορεί να υπάρξει ένας καθηγητής που θα έχει καθοριστικό ρόλο στη ζωή του παιδιού.

Συνέντευξη 2^{ου} καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 49 χρονών.

Τι έχετε σπουδάσει;

Φυσική.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Έχω λίγες όμως.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Ναι έχω παρατηρήσει αλλά δε πλησίασα για να μάθω το λόγο καθώς τον έμαθα από άλλες πηγές.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Όχι, δεν έχει τύχει.

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Δεν θυμάμαι να έχει συμβεί.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Πολύ μεγάλο.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου; Με ποιον τρόπο;

Πάρα πολύ.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδραση σας;

Συνήθως αναφέρω το πρόβλημα στο διευθυντή του σχολείου.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Ναι μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ το παιδί. Η βοήθεια που προσφέρεται στο παιδί πρέπει να είναι συνολική καθώς ένας μόνο δε φτάνει.

Συνέντευξη 3^{ου} καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 43 χρονών.

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω σπουδάσει Χημικό στο Πανεπιστήμιο Πατρών.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Καθόλου.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Ναι, έχω μιλήσει μαζί του. Προσπάθησε το παιδί να μου δικαιολογηθεί ότι δε συμβαίνει κάτι και είναι καλά. Συνήθως τα παιδιά δε θέλουν να μιλούν για τα προβλήματα τους.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Όχι ποτέ.

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Ναι έχει τύχει. Είχε πρόβλημα με την οικογένεια του και συγκεκριμένα με τη σχέση του με το πατέρα του. Προσπάθησα να του εξηγήσω πως ότι και να συμβαίνει πατέρας του είναι και ποτέ δε ξέρει γιατί κατέληξε σε αυτή τη κατάσταση και θα πρέπει να τον δικαιολογεί γιατί αν του συμβεί κάτι θα το έχει τύψεις. Γενικά πάντως τα παιδιά μιλούν στους καθηγητές, έχουν έρθει πιο κοντά και ίσως αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εποχές έχουν αλλάξει.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Το πιο σημαντικό ρόλο καθώς εκεί περνά τις περισσότερες ώρες.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου;

Με ποιον τρόπο;

Βέβαια. Αυτό συμβαίνει με τις στάσεις του τηρεί η κοινωνία, με τις αντιλήψεις που έχει.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδραση σας;

Προσπαθώ να εξηγήσω ότι αυτό που κάνει δεν είναι σωστό για αυτόν πρώτα και μετά για το σχολείο και αν δω ότι δεν αλλάζει συμπεριφορά απευθύνομαι στους ανώτερους.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Νομίζω σε μικρό ποσοστό και αυτό θεωρώ γιατί το σχολείο και συγκεκριμένα οι καθηγητές δεν έχουν τις γνώσεις για να βοηθήσουν τα παιδιά.

Συνέντευξη 4^ο καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 42.

Τι έχετε σπουδάσει;

Στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας στη Φιλοσοφική σχολή Αθηνών .

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Αρκετές και συγκεκριμένα μεταπτυχιακό και συντόμως διδακτορικό.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Σε πολλά παιδιά. Έχω μάθει και το λόγο συμπεριφοράς. Συνήθως ο λόγος είναι οικογενειακός.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Ναι έχω έρθει. Η συνεργασία ήταν ικανοποιητική και τα αποτελέσματα ήταν ευεργετικά.

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Πολλές φορές με πρόβλημα συνήθως εφηβείας, οικογενειακό πρόβλημα. Η συμβουλή μου ήταν συγκεκριμένη σε κάθε περίπτωση και από κει και πέρα ήταν θέμα του κάθε παιδιού πως θα ανταπεξέλθει.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Το πιο σημαντικό καθώς όλα ξεκινούν από την οικογένεια.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου;

Με ποιον τρόπο;

Φυσικά, ο τόπος που ζει, οι παρέες και γενικά η κοινωνία.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδρασης σας;

Κυρίως ήταν ο διάλογος για να καταλάβει το παιδί τι έχει συμβεί. Σπανίως αναφέρομαι στους ανωτέρω. Για τη λύση των προβλημάτων θεωρώ πως ο διάλογος είναι το κύριο μέσο.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Διαμορφώνει το χαρακτήρα παράλληλα με την οικογένεια καθώς είναι φορέας κοινωνικοποίησης. Διορθώνει παρεμβατικά και ίσως εκεί που η οικογένεια δε μπορεί.

Συνέντευξη 5^{ου} καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 43 χρονών.

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω σπουδάσει Φιλοσοφική Παιδαγωγική και Ψυχολογία στα Γιάννενα.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Έχω μερικές γνώσεις θεωρητικές.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Έχουμε τέτοιες περιπτώσεις. Μέσα από το διάλογο και μελετώντας του εξωγενείς παράγοντες προσπαθώ να βρούμε την αιτία του μαθήματος.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Έχω έρθει σε επαφή με την οικογένεια. Η συνεργασία δεν ήταν πάντα καλή και μερικές φορές ήταν και έντονη με διαλεκτικούς διαξιφισμούς.

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Για προσωπικό θέμα όχι, κυρίως για εκπαιδευτικά θέματα.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Πάρα πολύ και αυτό το βλέπουμε όταν γνωρίζουμε την οικογένεια.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου;

Με ποιον τρόπο;

Πάρα πολύ. Είναι η παρέα, η εξωσχολική κοινωνική επαφή επηρεάζονται πάρα πολύ και ειδικά μέσα από τη σύγχρονη τεχνολογία και εννοώ το κινητό διότι τα παιδιά έχουν μάθει από ένα καταγισμό εικόνων και πληροφοριών που δεν μπορούν να τις επεξεργαστούν. Αυτό φαίνεται μέσα στη τάξη καθώς δεν μπορούν να συγκεντρωθούν.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδραση σας;

Εμένα προσωπικά ήταν να πλησιάσω τα παιδιά για να μάθω την αιτία καθώς μπορεί να φταίω εγώ ή κάποιο άλλο παιδί. Αν δω ότι δε μπορώ να βοηθήσω στη λύση του προβλήματος τότε και μόνο τότε απευθύνομαι στους ανωτέρω.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Ναι τα παιδιά ζουν μεγάλο διάστημα της ζωής στο σχολείο. Το σχολείο μπορεί να κάνει πράγματα όχι όμως όπως λειτουργεί τώρα. Αυτό συμβαίνει γιατί η δομή του είναι αυταρχική δασκαλοκεντρική τα παιδιά νομίζουν ότι καταπιέζονται. Όταν τα παιδιά έρχονται στο Λύκειο ή και στο Γυμνάσιο δύσκολα αλλάζουν καθώς έχει ήδη διαμορφώσει το χαρακτήρα του το παιδί. Συνεπώς το σχολείο λειτουργικά διορθωτικά.

Συνέντευξη 6^{ου} καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 49 χρονών.

Τι έχετε σπουδάσει;

Κλασική Φιλολογία στα Ιωάννινα.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Ναι.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Σε πολλά παιδιά και το έχω πλησιάσει.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Ναι και η συνεργασία ήταν άψογη κάποιες φορές και άλλες φορές υπολειπομένη.

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Ναι έχει έρθει και το πρόβλημα ήταν κυρίως οικογενειακό, φτώχεια, σεξουαλική παρενόχληση.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Το μεγαλύτερο.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου;

Με ποιον τρόπο;

Αρκετές φορές αν δεν έχει ισχυρά πρότυπα μπορεί να επηρεαστεί.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδραση σας;

Είμαι πάντα υπέρ του εφήβου. Γενικά θεωρώ πως τα προβλήματα που δημιουργούνται μέσα στη τάξη είναι ανάμεσα στο καθηγητή και το μαθητή πρέπει να λύνονται μεταξύ τους και να μην απευθύνονται στο διευθυντή.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Ναι και αυτό γίνεται με το παράδειγμα ποτέ με τη θεωρία. Μόνο με τη πράξη και όχι με τη θεωρία. Γενικά ο άνθρωπος και ειδικά ο έφηβος πείθεται με τη μίμηση. Σύμφωνα και με τον Αριστοτέλη μια από τις μορφές αγωγής είναι η μίμηση για αυτό

και οι καθηγητές αυτά που λένε πρέπει να εφαρμόζουν μέσα στη τάξη και να αποτελεί πρότυπο.

Συνέντευξη 7^{ου} καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 56

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω τελειώσει Οικονομικό Νομικής.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Ελάχιστες και αυτές μέσα από σεμινάρια. Θα ήθελα να έχω περισσότερες όμως.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Υπάρχουν πολλά παιδιά με ιδιαίτερα προβλήματα και είναι δύσκολη η προσέγγιση. Παρόλα αυτά όταν βλέπω ότι υπάρχει πρόσφορο έδαφος απλώνω και εγώ τα δίχτυα μου, αλλά επειδή είναι περιορισμένες οι γνώσεις μου και τα δίχτυα μου είναι περιορισμένα.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Είναι πολύ δύσκολη η προσέγγιση με την οικογένεια για αυτό και την αναλαμβάνει ο διευθυντής. Η προσέγγιση πρέπει να γίνει θεσμοθετημένα δεν μπορεί ο καθηγητής να αναλάβει από μόνος του πρωτοβουλία τέτοια. Στις περιπτώσεις συναντά τέλεια άρνηση αλλά όπου οι γονείς έχουν διάθεση διαλλακτικότητας εκεί τα πράγματα είναι καλύτερα και καταφεύγουμε σε ειδικούς

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Πολλά παιδιά έρχονται αλλά σε θέματα ήσσονος σημασίας και κυρίως προσανατολισμού.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Είναι το άλφα και το ωμέγα

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου; Με ποιον τρόπο;

Μόλις το παιδί πάει στην αγκάλη της παρέας τα πράγματα αλλάζουν. Έστω και ένας να είναι παραβατικός, για παράδειγμα, τους επηρεάζει όλους. Για παράδειγμα αν βάλεις σε ένα καλάθι με μήλα και ένα χαλασμένο, τα υπόλοιπα θα αρχίσουν να σαπίζουν.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδραση σας;

Γενικώς ήρεμη διότι πιστεύω σε αυτό που έλεγε ο Ρουσό ότι η εφηβεία είναι η δεύτερη γέννα και συναισθάνομαι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα παιδί και προσπαθώ να μην αντιμετωπίζω τις καταστάσεις με ακραίες λύσεις.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Για να διορθώσει το αποκλείω στο πλαίσιο των θεσμών. Για να διαμορφώσει το χαρακτήρα επίσης, αλλά ένας σπόρος πέφτει.

Συνέντευξη 8^ο καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 43.

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω τελειώσει το τμήμα Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Εκτός από τα μαθήματα της σχολής προσπαθώ να ενημερώνομαι, γι αυτό και παρακολουθώ σεμινάρια.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Είμαι στο 17^ο χρόνο υπηρεσίας και αρκετές φορές έχω αντιληφθεί κάτι και σαφώς προσπάθησα να πλησιάσω το παιδί, άλλες φορές με επιτυχία και άλλες φορές χωρίς. Εκτιμώ ότι ο σωστός τρόπος, αν μπορούμε να πάμε, είναι να κάνουμε μια προσέγγιση με το παιδί ή και ταυτόχρονα να κοιτάξουμε το οικογενειακό περιβάλλον για να μάθουμε αν συμβαίνει κάτι και να το βοηθήσουμε να ξεπεράσει τυχόν προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει τη στιγμή εκείνη.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Ναι, είναι μέσα στη διαδικασία που περιέγραψα πριν. Υπήρχαν περιπτώσεις με θετική ανταπόκριση αλλά και με αρνητική και να βοηθήσει το παιδί αλλά και αντιληφθεί ότι κάτι μπορεί να συμβαίνει κάτι στο δικό τους παιδί, είναι χαρακτηριστική αυτή η λέξη.-ασαφές-

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Ναι έχουν έρθει και αυτό είναι μια ικανοποίηση για τον εκπαιδευτικό. Τα θέματα είναι ποικίλα, δηλαδή δικά τους θέματα, θέματα προσανατολισμού ή και πληροφορίες για τη δική μου σχολή.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Έχει το σημαντικότερο και αυτό ίσως να ακυρώνει λίγο το δικό μας ρόλο στα σχολεία. Εμείς προσπαθούμε να δώσουμε γενικές αρχές, γενικές κατευθύνσεις.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου;

Με ποιον τρόπο;

Σίγουρα και νομίζω ότι εκεί συντασσόμαστε και εμείς.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδραση σας;

Συνυπογράφουμε ένα κοινό συμβόλαιο, μια κοινή συμφωνία από την αρχή. Όταν το παιδί δεν ακολουθεί τους κανόνες προσπαθούμε να βρούμε το λόγο αρχικά και αν δεν αλλάξει η συμπεριφορά του μετά θα ακολουθούν κάποιες συνέπειες που έχουν συμφωνηθεί εξ'αρχής.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Επειδή δουλεύω σε Λύκειο κάποιοι μπορεί να σκεφτούν ότι ίσως είναι λίγο, αλλά πιστεύω ότι ο λίγος ο χρόνος που περνά ένας έφηβος στο σχολείο μπορεί να συντελέσει προς το καλύτερο.

Συνέντευξη 9^{ου} καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 35 χρονών.

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω τελειώσει Αγγλική Φιλολογία.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Αυτά που γνωρίζω είναι από τα μαθήματα που γίνονταν στη σχολή αλλά και από κάποια σεμινάρια που έχω παρακολουθήσει.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Φυσικά και έχω παρατηρήσει και προσπάθησα να το πλησιάσω. Υπήρχαν περιπτώσεις που τα παιδιά δεν ήθελαν να μιλήσουν και αρνούσαν ότι υπήρχε κάποιο πρόβλημα αλλά και περιπτώσεις που ήταν πολύ θετικά.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Έχω έρθει σε επαφή με τους γονείς και δυστυχώς η συνεργασία δεν ήταν όλες τις φορές εποικοδομητική. Οι γονείς δυστυχώς αρνούνται να πιστέψουν ότι μπορεί να υπάρχει μέλος της οικογένειας τους που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα.

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Ναι έχει έρθει παιδί και η αλήθεια είναι ότι χαίρομαι όταν συμβαίνει αυτό. Τα προβλήματα κυρίως είναι επαγγελματικό προσανατολισμού και εφηβικά προβλήματα, δηλαδή ερωτικά ή συμπεριφοράς προς τους γονείς τους.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Φυσικά και έχει. Ας μην ξεχνάμε ότι τα πρώτα χρόνια της ζωής του ένα παιδί τα περνά με την οικογένεια του και αυτά που βλέπει και βιώνει αργότερα τα αναπαράγει στη ζωή του.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου;

Με ποιον τρόπο;

Ναι μπορεί να επηρεάσει. Ο έφηβος θέλει να ξέρει ότι ανήκει σε μια ομάδα και μπορεί να κάνει πολλά για να μπορέσει να γίνει μέλος, από το κάνει χρήση ουσιών μέχρι να και να διαπράξει κάποια ληστεία για παράδειγμα. Θέλει να γνωρίζει πως είναι δημοφιλής ακόμα και αν η δημοτικότητα αυτή είναι αρνητική γι αυτόν.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδρασης σας;

Αρχικά προσπαθώ να μιλήσω μαζί του και να μάθω το λόγο της συμπεριφοράς. Προσπαθώ να τον κάνω καταλάβει ότι με τη συμπεριφορά αυτή δεν έχει να κερδίσει κάτι και προσπαθώ επίσης να τον βοηθήσω να αντιληφθεί ότι υπάρχουν καλύτεροι, πιο ήπιοι τρόποι να αντιμετωπίσει τα προβλήματα του.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Θεωρώ πως οι καθηγητές σε συνεργασία με τα παιδιά μπορούν να κάνουν πολλά, δηλαδή οι καθηγητές μπορούν να λειτουργήσουν ως παραδείγματα για τους μαθητές τους. Έχοντας ως παράδειγμα κάποιον από τους καθηγητές του ένα παιδί μπορεί να αλλάξει τη συμπεριφορά του προς το καλύτερο.

Συνέντευξη 10^{ου} καθηγητή

Η ηλικία σας ποια είναι;

Είμαι 39 χρονών.

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω τελειώσει Μαθητικό του Πανεπιστήμιου Πατρών.

Έχετε γνώσεις πάνω στη ψυχολογία;

Μόνο ότι ξέρω από τη σχολή.

Έχετε παρατηρήσει σε κάποιο παιδί κάποια παράξενη συμπεριφορά; Αν ναι, πλησιάσατε το παιδί να μάθετε το λόγο της συμπεριφοράς αυτής;

Ναι και προσπάθησα να το πλησιάσω.

Έχετε έρθει σε επαφή με την οικογένεια ενός παιδιού που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα; Αν ναι: Πως ήταν η συνεργασία σας;

Έχω προσπαθήσει και δυστυχώς η οικογένεια του ήταν πολύ αρνητική καθώς δε μπορούσε να δεχτεί τη φύση του προβλήματος.

Έχει έρθει κάποιο παιδί να σας ζητήσει συμβουλή για κάποιο προσωπικό του θέμα; Αν ναι: Ποια η φύση του προβλήματος που μοιράστηκε μαζί σας;

Ναι έχει έρθει και κυρίως τα θέματα των παιδιών που με πλησιάζουν είναι επαγγελματικού προσανατολισμού.

Πιστεύετε ότι η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του εφήβου;

Ναι και πάρα πολύ μάλιστα καθώς τις περισσότερες ώρες το παιδί είναι με την οικογένεια του.

Θεωρείτε ότι ο κοινωνικός περίγυρος επηρεάζει τη συμπεριφορά του εφήβου; Με ποιον τρόπο;

Ναι μπορεί να επηρεάσει αλλά όχι σε μεγάλο βαθμό αν το παιδί έχει πάρει από την οικογένεια τις σωστές βάσεις από την οικογένεια και έχει διαμορφώσει από μόνος του τον χαρακτήρα του.

Σε κάποια συμπεριφορά του εφήβου που εναντιώνεται στους κανόνες του σχολείου, ποια είναι η αντίδραση σας;

Προσπαθώ πάντα να λύσω τα προβλήματα που προκύπτουν με τους μαθητές μου με το διάλογο.

Θεωρείτε ότι το σχολείο διαμορφώνει - διορθώνει το χαρακτήρα του εφήβου;

Το σχολείο σαν θεσμός όχι, αλλά οι καθηγητές μπορούν να το κάνουν μέσω της επαφής τους με τους μαθητές.